

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут Електроенергетики

Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента Пархоменко В.О.

академічної групи 035м-22-1

спеціальності 035 Філологія

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

на тему: «Англійська військова термінологія та особливості її перекладу з англійської
мови на українську»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Висоцька Т.М.	90	відмінно	
Рецензент	Нестерова О.Ю.	90	відмінно	
Нормоконтролер	Кабаченко І.Л.	90	відмінно	

Дніпро
2023

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
перекладу

_____ Висоцька Т.М.
(підпис) (прізвище, ініціали)

«_____» _____ 2022 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістр

студенту Пархоменко В.О. академічної групи 035М-22-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності 035 Філологія

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

на тему: «Англійська військова термінологія та особливості її перекладу з англійської
мови на українську»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» № 1372-с від 13.11.2023 р.

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	<i>Дослідження та пояснення основних принципів та характеристик військової термінології. Аналіз семантики та лексичних особливостей, граматичні аспекти та стратегії перекладу.</i>	08.10.23
Розділ 2	<i>Практичне застосування перекладних стратегій для військової термінології. Аналіз конкретних прикладів перекладу, особливостей перекладу військових документів та валідації перекладу.</i>	30.11.23

Завдання видано _____

(підпис керівника)

Висоцька Т.М.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.09.23

Дата подання до екзаменаційної комісії 08.12.23

Прийнято до виконання _____

(підпис студента)

Пархоменко В.О.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 56 с., 63 джерела.

Об'єкт дослідження: англійська військова термінологія.

Предмет дослідження: особливості перекладу англійської військової термінології з англійської мови на українську.

Мета кваліфікаційної роботи: полягає у вивченні теоретичних засад сучасного термінознавства, проведенні аналізу особливостей перекладу військової термінології та розробленні практичних рекомендацій для ефективного перекладу.

Методи дослідження: метод теоретичного аналізу, описовий та структурний, що передбачає аналіз лексико-семантичних особливостей термінів та систематизує їх в залежності від їхнього застосування та взаємозв'язків у військовому контексті.

У теоретичній частині досліджується поняття терміну, термінології, терміносистеми та їх історія розвитку. Виділені ознаки терміна та проаналізовано семантичні й лексичні особливості сучасної англійської військової термінології.

У практичній частині проведено детальний аналіз впливу культурних та контекстуальних особливостей на процес перекладу військових термінів. Особлива увага приділена адекватному врахуванню культурних нюансів та контекстуальних вимог для забезпечення точності та вірності перекладу. Розглянуто ситуації, де граматичні особливості можуть вплинути на вибір конкретної стратегії та використання перекладацьких засобів. Визначено та проаналізовано основні лексичні трансформації, які можуть виникати при перекладі.

Ключові слова: ТЕРМІН, ТЕРМІНОЛОГІЯ, ТЕРМІНОСИСТЕМА, ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА, ПЕРЕКЛАД, ТРАНСФОРМАЦІЯ.

SUMMARY

Qualification paper: 56 p., 63 sources.

The object of the research: English military terminology.

The subject of research: peculiarities of English military terminology translation from English into Ukrainian.

The aim of the research is to study the theoretical foundations of modern terminology, to analyze the peculiarities of the translation of military terminology and to develop practical recommendations for its effective translation.

Research methods: method of theoretical analysis, descriptive and comparative methods, which involve the analysis of lexical-semantic features of terms and systematize them depending on their application and relationships in the military context.

The theoretical section determines the concept of the term, terminology, term system and their history of development. It analyzes the characteristics of the term, the semantic and lexical features of modern English military terminology.

The practical section represents a detailed analysis of the influence of cultural and contextual features on the process of translating military terms. It pays attention to adequate consideration of cultural nuances and contextual requirements to ensure the accuracy and fidelity of the translation. It also considers situations where grammatical features can affect the choice of a specific strategy and the use of translation tools. The main lexical transformations that may occur during translation are defined and analyzed.

Key words: TERM, TERMINOLOGY, TERMINOLOGICAL SYSTEM, MILITARY VOCABULARY, TRANSLATION, TRANSFORMATION.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	8
1.1. Поняття «термін», «термінологія» та «терміносистема» у сучасному термінознавстві.....	8
1.2. Еволюція української терміносистеми військової сфери.....	13
1.3. Семантичні та лексичні особливості сучасної англійської військової термінології.....	16
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ З УРАХУВАННЯМ ПРАГМАТИЧНИХ АСПЕКТІВ.....	26
2.1. Контекстуальна та культурна адаптація.....	26
2.2. Вплив граматичних особливостей мови на вибір та застосування стратегій перекладу.....	30
2.3. Застосування лексичних перекладацьких трансформацій при перекладі англомовних текстів військової тематики.....	39
Висновки до розділу 2	44
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТОК.....	56

ВСТУП

Однією з найскладніших та водночас важливих галузей перекладу є переклад військової термінології з англійської мови на українську. Військова термінологія є унікальною, має специфічні характеристики та особливості, які вимагають глибокого розуміння, акуратності та точності під час перекладу. Ця тема привертає увагу дослідників та фахівців з мовознавства, перекладознавства та військової сфери, оскільки вона поєднує в собі важливі аспекти комунікації, безпеки та національного оборонного потенціалу. Військова термінологія є невід'ємною складовою в сфері військових наук та комунікації. Її роль полягає в точному, однозначному та зрозумілому передаванні специфічної інформації, необхідної для забезпечення ефективної взаємодії між військовими структурами. Враховуючи міжнародний контекст та Україну як частину глобальної військово-політичної спільноти, переклад військової термінології з англійської на українську стає важливою складовою. У зв'язку з міжнародними відносинами та співпрацею України з іншими країнами, військова термінологія з англійської мови використовується на різних рівнях комунікації, включаючи офіційні документи, наради та спілкування між військовими експертами. Військова термінологія постійно змінюється та розширюється, оскільки сучасні воєнні конфлікти, нові технології та стратегії вимагають введення нових термінів та понять. Тому постійний аналіз та дослідження особливостей перекладу військової термінології є важливим для забезпечення актуальності та належного розуміння в цій сфері. Викладене свідчить про **актуальність** обраної теми дослідження.

Об'єктом дослідження є англійська військова термінологія.

Предметом дослідження виступають особливості її перекладу українською мовою.

Мета дослідження – вивчити теоретичні засади сучасного термінознавства, проаналізувати особливості перекладу військової термінології та розробити практичні рекомендації для ефективного перекладу.

Завдання, що здатні реалізувати поставлену мету, полягають у такому:

1) дослідити та визначити ключові поняття дослідження «термін»,

«термінологія» та «терміносистема» ;

- 2) створити вибірку сучасних військових термінів;
- 3) дослідити їх лексико-семантичні особливості;
- 4) проаналізувати особливості перекладу військової термінології українською мовою.

Методи й прийоми дослідження. Основними методами дослідження є описовий та структурний, які дозволяють демонструвати особливості абрєвіації, що є процесами мовної компресії. Для визначення форм трансформації номінативних одиниць використовується методика дистрибутивного аналізу. Застосовується також зіставний метод для порівняння англійських одиниць та їх українськомовних еквівалентів.

Матеріалом було обрано словники, підручники, зокрема Лісовський В.М. «Військово-технічний переклад (англійська мова)», наукові статті, монографії, а саме «Військовий жаргон Діксона П. Американські бойові слова та вирази від Громадянської війни до Війни в Перській затоці» (англ. Dickson P. War Slang. American Fighting Words and Phrases from the Civil War to the Gulf War) та інші документи з військової справи.

Структура дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

Апробація роботи. Основні практичні результати роботи викладено на I Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих учених «Наука в епоху соціокультурних змін: реалії та перспективи» (Дніпро, НТУ «ДП», 2023) та IX Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Іноземні мови XXI століття: професійні комунікації та діалог культур» (Кривий Ріг, ДонНУЕТ, 2023)

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Поняття «термін», «термінологія» та «терміносистема» у сучасному термінознавстві

Українське термінознавство можна описати як актуальний напрям сучасних мовознавчих досліджень, який знаходиться під впливом інтенсивного розвитку наук, збільшення обсягу інформації та процесів інтеграції. Спеціалізована лексика стає важливою складовою сучасного мовного фонду і продовжує швидко зростати. Дослідники вказують на те, що кількість термінів, які використовуються у різних галузях наук, перевершує кількість загальноновживаної лексики. Термінологічна лексика стає важливим джерелом поповнення словникового запасу та впливає на загальноновживану мову. Як зазначає Л. Томіленко, «за спостереженнями дослідників, зростання кількості термінів різних наук випереджає зростання кількості загальноновживаної лексики, і тому в наш час термінологічних одиниць нараховуємо більше, ніж слів загального вжитку. До того ж термінолексика стає головним джерелом поповнення словникового складу, активно проникаючи в загальноновживану мову та впливаючи на неї» [37].

Поняття «термін», «термінологія» та «терміносистема» мають важливе значення у сучасному термінознавстві. Термін визначається як слово або фраза з чітким та обмеженим значенням, призначеними для позначення конкретного поняття, предмета, процесу чи явища в певній галузі. Важливою особливістю термінів є їхнє стандартизоване використання, яке допомагає уникнути неоднозначності в спеціалізованому мовленні. Визначення терміну відображає його коріння, яке відстежується від латинського слова "terminus". У Середньовіччя це слово здобуло значення «визначення» чи «позначення», тоді як у давньофранцузькій мові "terme" вказувало на «слово». За думкою видатних вчених, таких як Е. Літре, О. Блох, В. фон Вартбург, П. Робер та інших, саме це слово вперше дало початок вживанню терміну "terme" у сучасному розумінні в французькій мові. У англійській мові слово "term" також було позичено зі старофранцузької, де воно означало «межу».

Мовознавці виділяють такі ознаки терміна:

- 1) стилістична нейтральність;
- 2) системність (класифікаційна, словотвірна);
- 3) точність і не залежить від контексту;
- 4) фіксоване визначення поняття;
- 5) однозначність у межах певної термінологічної системи;
- 6) не має синонімів у межах однієї терміносистеми;
- 7) стислість у плані вираження.

Терміни відрізняються кількома важливими ознаками, такими як однозначність, точність, стилістична нейтральність, системність та відсутність синонімів у межах однієї терміносистеми. Терміни можуть бути короткими чи багатослівними, в залежності від необхідності точного вираження понять у спеціалізованій галузі. Загальна мета термінознавства полягає в вивченні, аналізі та систематизації спеціалізованої лексики різних галузей знань та діяльності. Термінологія відіграє важливу роль у розвитку наук, технологій та сприяє ефективному спілкуванню в спеціалізованих галузях.

Термін не лише вказує на існування певного спеціального об'єкта, але й відіграє ключову роль у розумінні та узагальненні конкретної предметної галузі, сприяючи її теоретичному вивченню і практичному використанню. Важливо відзначити, що терміни існують у контексті загальної мови, і вони є складовою її лексичного фонду.

Для належного розуміння основних вимог до термінів введено поняття «поле». Поле терміна подібне до контексту, який визначає звичайне слово у повсякденному мовленні або ситуацію, в якій воно вживається у розмові. Поле терміна - це конкретна сфера термінології, в межах якої термін має точне та однозначне значення. Поза межами визначеного термінологічного поля, значення терміну може змінюватися та вступати в інші системні відносини. Таким чином, всі основні характеристики термінів застосовуються тільки в контексті їхнього конкретного термінологічного поля. Вказівка на відповідне поле може бути здійснена шляхом аналізу контексту, який може включати як інформацію, одержану поза межами мовлення, так і контекст мовлення самого тексту. Українська термінологія постійно поповнюється завдяки

використанню вторинної номінації, синтетичної та аналітичної деривації, а також запозичень з інших мов.

Сукупність термінів, співвіднесена з тією чи тією цариною людської діяльності, утворює термінологію або терміносистему, яка слугує своєрідною мовною моделлю системи професійних понять, концентрованим вираженням надбання в певній галузі знань. Також важливо розрізнити поняття «термінологія» та «терміносистема». Термінологія - це наука, яка вивчає терміни, їхнє походження, структуру, використання та роль у фаховому спілкуванні. Термінологія містить в собі вивчення формування та розвитку термінів у різних галузях науки та техніки, а також стандартизацію та нормування термінологічного корпусу. Терміносистема - це система взаємопов'язаних та інтегрованих термінів у певній галузі. Терміносистема охоплює ієрархію та структуру термінів, що допомагає організувати та систематизувати знання у цій галузі. Терміносистеми сприяють ясності та ефективності спеціалізованого мовлення, а також полегшують навчання та роботу фахівців в певній сфері.

«Термінологічна система, – зазначає Л. Симоненко, – це система знаків, зміст і зв'язки якої замкнені межами однієї галузі знань» [34]. Терміносистема вивчає взаємозв'язок та інтеграцію термінів в певній галузі знань. Вона охоплює більший обсяг і досліджує, як терміни взаємодіють один з одним, утворюючи логічну та структуровану систему. Головною функцією терміносистеми є організація та систематизація термінів у конкретній галузі, створення ієрархії понять, встановлення семантичних та логічних зв'язків між термінами, що допомагає уточнювати та розвивати знання в галузі. Термінологія охоплює загальне вивчення термінів як окремих лексичних одиниць зі специфічними значеннями та властивостями в різних галузях знань та професійних діяльностей. Головною функцією термінології є аналіз, класифікація, пояснення та стандартизація термінів у певних галузях, а також вивчення їхнього походження та еволюції. Таким чином, різницю між термінологією і терміносистемою вбачаємо у тому, що термінологія – це сукупність лексичних одиниць, яка формується поступово відповідно до етапів формування науково професійної галузі, тобто вона зосереджена на окремих словах

або фразах зі специфічними значеннями, тоді як терміносистема – це ієрархічна система термінів, впорядкована термінознавцями та фахівцями відповідних наукових галузей, тобто аналізує взаємозв'язки та структуру цих термінів у межах конкретної дисципліни. Обидва аспекти є важливими для спеціалізованого мовлення та розуміння фахової інформації, але вони мають різні цілі та підходи.

Л. А. Васенко визначає типові ознаки терміносистеми наступним чином: перша ознака полягає в її цілісності, друга - в тому, що вона показує відповідність між сумою її складових частин і загальним поняттям, третя - в певній сталості терміносистеми, яка зображає систему поглядів у конкретній сфері наукового знання на певному етапі розвитку, і четверта - в її структурованому характері [9, 87]. За словами М. К. Борисової, однією з важливих особливостей терміносистеми є те, що її створення відбувається за участю фахівців з конкретної галузі, які обирають або спеціально формують власні терміни та термінологічні вирази. Крім того, вони можуть також використовувати запозичені найменування з метою пояснення теорії, що описує конкретну галузь.

Л. А. Васенко розрізняє три фази розвитку і функціонування терміносистеми. Перший етап відзначається відсутністю теоретичної бази та переходом від безладного набору термінів до структурованої терміносистеми. Другий етап містить в собі розширення обсягу знань в межах встановленої теорії. Третій етап полягає в зміні теоретичної бази, яка призводить до перетворення терміносистеми. Спочатку, нову теорію описують за допомогою термінів попередньої теорії, а потім впроваджують терміни, що відображають нові концепції [9, 86].

Самі по собі терміни не формують систему, якщо не встановлені взаємні зв'язки між ними. Терміносистема виникає навіть за відсутності певних її елементів, але за наявності загальної структури та зв'язків між її компонентами [17, 121]. Системність термінології зумовлена двома типами зв'язків, які надають множинам термінів системного характеру [8, 18]:

1) логічними зв'язками (якщо між поняттями певної науки існують системні логічні зв'язки – а вони є в кожній науці, – то терміни, які називають ці поняття, мають теж бути системно пов'язаними);

2) мовними зв'язками (хоча терміни позначають наукові поняття, вони залишаються одиницями природної людської мови, а отже, їм властиві всі ті парадигматичні зв'язки, які характерні для загальноживаних слів: синонімічні, антонімічні, словотвірні, полісемічні, граматичні, родо-видові та ін.).

Невпорядкованість терміносистеми призводить до помилок у практичній діяльності й таким чином гальмує розвиток цієї галузі. Тож усі ці поняття важливі для забезпечення точного та чіткого спілкування серед фахівців у різних галузях знань та діяльності. Вивчення термінології та терміносистем сприяє покращенню комунікації, розумінню фахової інформації та розвитку науки та техніки.

Негативним явищем в українській термінології ХХ століття є значний спад активності дериваційних процесів, а це має важливий вплив на розвиток мови та збагачення її терміносистеми. Однією з головних причин цього спаду є нерівновага між основними джерелами поповнення української терміносистеми, а саме між процесами термінотворення та використанням запозичень. У ХХ столітті українська мова відчула значний вплив інших мов, особливо російської та англійської. Запозичення термінів з цих мов стали частим явищем. Це стало зручним способом введення нових слів у терміносистему, але при цьому це призвело до домінування іншомовних слів над власними українськими аналогами. Створення нових термінів через словотвірчі процеси стало менш інтенсивним, оскільки відсутність стимулу до творчого словотворення українських термінологів викликала недостатню підтримку та розробку відповідних термінів. Також запозичені терміни можуть не завжди точно відображати специфіку української сфери діяльності чи науки. Це може призводити до некоректного використання, а також ускладнювати розуміння та комунікацію серед фахівців.

1.2. Еволюція української терміносистеми військової сфери

Військова терміносистема, у вигляді, в якому ми її спостерігаємо в історичному контексті, пройшла еволюцію, враховуючи вплив соціально-політичних, науково-технічних і освітніх чинників. Ці чинники сформували семантичну специфіку груп термінів військової лексики та визначили методи їх створення та походження. Л. Туровська переконливо аргументує, що для розуміння процесу формування української військової термінології важливо враховувати позамовні чинники [38]. Вона виділяє такі чинники розвитку військової терміносистеми:

1) соціально-комунікативний (людський) чинник, який пов'язаний із процесом закріплення понять у словах та визначає термінологічну синонімію, що є невід'ємною ознакою природно сформованих терміносистем;

2) виробничо-технологічний чинник: на початку розвитку військової термінології (у період Київської Русі та пізніше в козаччину), вона була обмеженою за кількістю одиниць і відносно вкритою системою; однак у сучасний період науково-технічний рівень військової сфери зріс, що призвело до появи нових термінів, запозичених з інших галузей науки;

3) історично-політичний чинник: аналіз історії українського війська у мовленнєвому аспекті тісно пов'язаний із політичною історією України; він допомагає розуміти ті періоди, коли українська мова використовувалася військовою сферою та коли переважала мова панівної держави.

Під час Київської Русі (IX-XIII століття) українська військова терміносистема розвивалася, відображаючи особливості того часу. У цей період на території сучасної України формувалися перші елементи військової терміносистеми. Це включало назви різних видів зброї (наприклад, «меч», «сокира»), терміни для опису військових одиниць і рангів (наприклад, «воїн», «воєвода»). Під впливом Польсько-Литовської Річі Посполитої та інших культур в українській військовій терміносистемі в XV-XVIII століття з'явилися нові терміни, які відображали взаємодію та вплив інших культур:

- «пушка» (від польського "*puszka*", вживався для позначення вогнепальної артилерії);

- «*шляхетність*» (від польського "*szlachta*", використовуватися для опису елітних класів та аристократії військового суспільства).

Наступний етап відзначається ерою козацтва у XVII столітті. Козаки володіли особливим лексичним багатством, включаючи не лише свої власні терміни, але й запозичення з інших мов. Популярними були такі назви як «*отаман*», «*кунтуш*», «*обилаг*», «*шабля*», «*булава*», «*сабля*», «*пістоль*». Після розпаду Річі Посполитої та розділення України між різними імперіями, військова терміносистема в Україні розвивалася відмінними шляхами. Наприклад, в Австрійській Галичині використовувалися польські вирази, в Російській імперії - російські.

У кінці XIX століття Галичина стала місцем для активного розвитку військової термінології. Великий внесок в цю галузь внесло Наукове товариство імені Тараса Шевченка. Лексичний запас збагатився завдяки створенню таких військових організацій, як «*Січ*», «*Сокіл*», УСС (Українські Січові Стрільці), УГА (Українська Галицька Армія). У той час суспільство активно користувалося термінами, такими як «*однострій*», «*вишкіл*», «*намет*», «*набій*», «*наплічник*» та інші. Щодо східної України, варто відзначити, що військова терміносистема розпочала свою еволюцію після Лютневої революції. Рівень її розвитку частково відображений у "Правильнику піхотинців" (1914 р.), який є першим кодифікованим джерелом військової термінології України.

Під час радянського періоду багато українських військових термінів були замінені російськими аналогами. Російська мова була пріоритетною у військовій сфері. Наприклад, українське слово «*воїн*» було замінене російським терміном «*боець*», «*з'єднання*» у військовому контексті замінили російським «*дивізія*» для позначення великої військової одиниці. Отже, українська військова лексика припинила збагачуватися, тому що в Радянському Союзі мовна політика спрямовувалась на витіснення української мови.

Етап, що розпочався з проголошенням незалежності України, позначений «термінологічним бумом» [41, 333]. Після отримання незалежності в 1991 році Україна розпочала активний процес розвитку власної військової терміносистеми. Проведено реформи та внесено зміни в лексику для віддзеркалення сучасних

військових стандартів та стратегій. З початком конфлікту на сході України у 2014 році, була зроблена значна актуалізація військової термінології, виникла необхідність опису нових військових технологій та тактики. Розвиток військової термінології в контексті повномасштабної війни України з Росією включає створення нових та перетворення вже наявних термінів:

- *«кіборг»* (скорочення від «кібернетичний організм», у медицині означає «біологічний організм, що містить механічні або електронні компоненти»; у науковій фантастиці — фантастична істота, напівлюдина напівмашина, андроїд. Цей термін був популяризований в низці літературних та кінематографічних творів, переважно 80-х та 90-х років минулого століття. З вересня 2014 року в українських засобах масової інформації та соціальних мережах поширюється вживання терміну «кіборги» як назви українських вояків — захисників донецького аеропорту під час війни на сході України);

- *«гібридна війна»* (вказує на форму війни, в якій ворог використовує не лише збройні сили, але й інші методи, такі як дезінформація, кібератаки та гібридні загрози);

- *«кібератака»* (у зв'язку з розвитком інтернету та комп'ютерної технології, цей термін став важливим для опису атак на комп'ютерні системи та мережі).

- *«блокпост»* (означає контрольний пункт на дорозі, де проводяться перевірки та інспекції транспорту та осіб);

- *«бронетехніка»* (описує використання танків, бронетранспортерів та іншої бронетехніки військами);

- *«безпілотники (дрони)»* (використовуються для здійснення розвідки, спостереження та атак віддаленими військовими силами).

Військова терміносистема є динамічною. Вона розвивається та змінюється, віддзеркалюючи рівень науково-технічного та соціального прогресу людства. Оскільки війна в Україні триває, українська військова терміносистема, на жаль, поповнюватиметься новими термінами та професіоналізмами.

1.3. Семантичні та лексичні особливості сучасної англійської військової термінології

Вивчення й розуміння лексичних та семантичних груп військової мови є важливим елементом ефективної комунікації. Ці терміни визначають різні аспекти військової діяльності та допомагають забезпечити точність та однозначність в обміні інформацією. Далі ми розглянемо терміни, які призначені для визначення різних аспектів військової сфери.

Згідно з нашою темою, ми можемо виділити наступні лексико-семантичні групи:

- взаємовідносини (поділяються на повсякденні: *Army brat* – дитина військовослужбовця, *pard* – приятель; між різними категоріями військовослужбовців залежно від звання та посади: *area bird* – черговий, *boot* – новобранець, *zebra* – сержант; та між військовослужбовцями різних країн: *digger* – австралійський солдат, *Jap* – японський солдат);

- фізична активність (щоденна служба: *to dog a watch* – ділити час вахти з товаришем; під час бойових дій: *(to dirt* – залягати в окопі, *to go over the top* – йти в атаку, *to get one* – отримати поранення; тренування: *battle inoculation* – навчання в умовах, максимально наближених до бойових);

- вільний час (*dicky leave* – самовільне залишення частини, *dicky run* – короткочасне звільнення);

- навколишнє середовище (їжа: *ink* – кава, *army biscuit* – сухар, *bug juice* – спиртне; зброя та обладнання: *(chopper* – гвинтокрил, *egg* – бомба, *rat trap* – підводний човен; стан здоров'я: *basket case* – тяжкопоранений, *played out* – виснажений, *chopped* – вбитий).

Одна з важливих груп термінів у військовій мові відображає функції та ролі різних елементів армійської діяльності. Наприклад, термін "*Supply chain*" визначає процес переміщення та розподілу обладнання та ресурсів, який визначається як важливий аспект військового управління. Ще одна важлива група термінів визначає тип обладнання та зброї, яку використовують в армійських операціях. Наприклад, термін "*Fighter Jet*" визначає швидкісний військовий літак, призначений

для повітряного бою. Терміни, що відображають військові операції, також становлять значущу частину військової термінології. Наприклад, термін "*Blitzkrieg*" визначає стрімке і інтенсивний військовий наступ, часто пов'язане з Другою світовою війною. Терміни, що вказують на ранг та ієрархію в армії, є необхідною складовою: слово "*General*" що, означає високопоставлений військовий офіцер. Врахування технологій та інновацій у військовій мові визначає розвиток новітніх засобів та технологій. Наприклад, термін "*Unmanned Aerial Vehicle (UAV)*", який використовується для розвідки та бойових дій. Також є терміни, що відносяться до історичних та культурних аспектів: "*Geneva Conventions*" - міжнародні угоди, що регулюють поведінку військових конфліктів.

Військова термінологія утворюється шляхом використання характерних для англійської мови методів словотворення, а саме морфологічного та лексико-семантичного. Особливо лексико-семантичний спосіб утворення англійських військових термінів є значущим, оскільки він дозволяє створювати нові слова або терміни за допомогою лексичних і семантичних компонентів, які мають чітке та точне значення. Ці терміни використовуються для конкретного визначення понять у сфері військових дій. Цей підхід забезпечує високу точність, ясність і однозначність слів, що використовуються в мовленні серед фахівців у галузі оборони.

Морфологічний спосіб утворення військових термінів включає такі методи: афіксація, словоскладання, конверсія, абрєвіація. Афіксація відіграє важливу роль у формуванні мови, що використовується для опису різних аспектів збройних сил, їх обладнання та операцій. Додавши префікси та суфікси до базових слів, військові терміни можуть бути створені або модифіковані, щоб передавати конкретні значення, функції або характеристики, наприклад, "*missileer*" або "*rocketeer*".

Словоскладання передбачає створення нових термінів шляхом поєднання двох або більше слів для вираження конкретних понять або ідей, пов'язаних з армією, їх обладнанням і операціями. В науковій літературі такі складні слова розглядаються як лексичні одиниці, в яких значення другої компоненти уточнюється значенням першої. Наприклад, "*airborne*" є результатом сполучення слів "*air*" (повітря) та

"borne" (переносити), і воно вказує на військові підрозділи, які проводять десантні операції; *"terror-weapon"* (терористична зброя) конкретизує призначення зброї, підкреслюючи її намір завдати шкоду не тільки військовим цілям, але і цивільним особам. Такий спосіб формування слів вважається найбільш продуктивним на поточному етапі розвитку англійської мови. Також такий метод дозволяє точно визначити функції, характеристики або дії, пов'язані з військовими аспектами. Наприклад, слова *"countdown"* та *"target-seeking"* є чудовими прикладами такого підходу. *"Countdown"* вказує на обрахунок часу до певної події або операції, а *"target-seeking"* описує здатність системи або обладнання шукати та визначати ціль для подальших дій.

Конверсія - це морфологічний спосіб утворення військових термінів, при якому слово використовується в новій частині мови без зміни своєї форми. Це означає, що слово може вживатися як дієслово, прикметник, іменник або в іншій мовній ролі, не потребуючи будь-яких змін у своїй орфографії або вимові. Конверсія дозволяє адаптувати слова для військового контексту, зберігаючи їх початковий вигляд і форму, що полегшує розуміння та використання військової термінології, наприклад, *"to officer"* або *"to mortar"*.

У військовій термінології часто використовуються скорочення та аббревіації, що дозволяють коротко й чітко позначити важливі концепції та терміни. Наприклад, *"UAV"* представляє собою скорочення від *"Unmanned Aerial Vehicle"*, що перекладається як «безпілотний літальний апарат». Ця форма словоутворення дозволяє швидко ідентифікувати, зрозуміти поняття без зайвих слів та створити лаконічні й зручні терміни для використання в військовому контексті. Такий спосіб зазвичай застосовується для підвищення ефективності спілкування та зменшення обсягу тексту, зберігаючи при цьому точність та зрозумілість. Наприклад, слово *"copter"* є аббревіацією від *"helicopter"*, а слово *"ROAD"* - від *"Reconnaissance Observation and Attack Device"*, яке описує військове обладнання для розвідки, спостереження та атаки.

Лексико-семантичний спосіб утворення містить в собі різні методи, такі як:

- перенесення значень, коли слова набувають нові значення, які відображають нові концепції, наприклад, "*Diesel*" або "*Pentagon*";

- зміна значень слів, що полягає в тому, що слова отримують інші значення в контексті військової термінології, наприклад, "*acquisition*";

- розширення значень, коли слова стають більш загальними і охоплюють більше понять, наприклад, "*to land*";

- звуження значення, коли слова стають більш конкретними й обмеженими у своєму використанні, наприклад, "*cruiser*";

- запозичення з інших галузей науки або навіть інших мов, коли терміни позичаються з інших джерел для використання в військовій сфері, наприклад, "*bunker*" або "*Blitzkrieg*" [18, 98]. Ці методи сприяють розширенню та розвитку військової термінології й забезпечують точність та чіткість у мовленні військових фахівців.

Мовні позики є дуже поширеними, особливо коли розглядаються нові технології або концепції, що з'являються вперше. Це може включати запозичення слів з інших мов, зокрема латинської або грецької. Такі слова додатково підкреслюють специфіку та інноваційність військових технологій та практик. Також англійська військова термінологія багато в чому спирається на французьку та німецьку. Це стало можливим завдяки історичним подіям, контактам та обміну інформацією між різними країнами. Термін "*sabotage*" походить від французького слова "*saboter*", що означає «робити шкоду або заважати». Походження цього слова пов'язане з історією, коли французькі робітники використовували дерев'яні черевики (сабо) для пошкодження машин та обладнання під час страйків. Слово "*Blitzkrieg*" прийшло з німецької мови і перекладається як «блискавичний військовий наступ». Цей термін був використаний під час Другої світової війни для опису тактики швидкого та агресивного наступу. Вплив інших мов на англійську військову термінологію відзначається не лише у словах, але й у концепціях та тактиках, які були запозичені з інших культур та армій. Ця міжнародна взаємодія вносить різноманітність та глибину в військову мову та робить її більш багатозначною та комплексною.

Якщо при класифікації перекладу термінів спиратись на В.І. Карабана, то можна виділити такі способи перекладу лексичних одиниць:

- словникові відповідники (*The soldiers defended the border* - Солдати захищали кордон);

- переклад неоднозначних слів, вибір варіантного відповідника (*The strike was a success* - Удар вийшов успішно);

- транскодування (*RPG-7 is a widely used anti-tank weapon* - РПГ-7 - це поширена протитанкова зброя);

- калькування, дослівний переклад (*The Joint Chiefs of Staff play a crucial role in military decision-making* - Спільний штаб начальників відіграє важливу роль у військовому прийнятті рішень);

- контекстуальна заміна (*The special forces were deployed in the mountains* - Гірські війська були розміщені в горах);

- смисловий розвиток (*The military base is well-fortified* - Військова частина добре укріплена);

- антонімічний переклад, формальна негативація (*They captured the enemy combatant* - Вони визволили захопленого супротивника-бійця.);

- описовий переклад (*A drone is used for surveillance and reconnaissance* - Безпілотний літальний апарат, який використовується для спостереження та розвідки) [20, 279-299].

Міжмовні омоніми або Interlingual Homonyms - це лінгвістичне явище, яке стосується схожості або ідентичності форми написання або вимови слів у різних мовах, при цьому ці слова мають різне значення в залежності від мови, в якій вони вживаються. Це може призвести до недорозумінь та комунікативних плутань, оскільки на перший погляд слова виглядають однаково, але вказують на різні поняття або речі. Міжмовні омоніми можуть виникати з різних причин, включаючи історичні обставини, еволюцію мови та взаємний вплив різних культур. Це явище особливо розповсюджене в мовах, які мають спільну лінгвістичну спадщину або були під впливом інших мов.

Важливо пам'ятати, що, незважаючи на схожість форми, значення слова може суттєво відрізнятись в різних мовах. Такі міжмовні омоніми можуть виникати у різних галузях лексики, включаючи військову термінологію, технічну лексику та багато інших. Це робить важливим ретельно розуміти та враховувати контекст при перекладі та спілкуванні між мовами. Наприклад, в англійській мові термін "*ammunition*" означає «боєприпаси» або «боєзапас», в той час як в французькій мові «амуніція» може вказувати на "*accoutrements*" або аксесуари та екіпіровку; "*barracks*" - в англійській мові це вказує на «казарми», де військовий персонал розміщується, однак, у деяких інших мовах, таких як німецька, слово "бараки" може описувати загальні житлові приміщення; "*intelligence officer*" - в англійській це означає «розвідник», водночас воно не має жодного зв'язку з інтелектом чи освітою; "*accurate fire*" - в англійській це вказує на «точні постріли», однак, в деяких інших мовах, слово «акуратно» має схожий напис, але вказує на обережність чи точність у загальному розумінні; "*company*" - може вказувати на «роту» військового підрозділу, але в загальному розумінні це також може бути «компанією» у суспільному або комерційному контексті.

Загальною та важливою характеристикою будь-якої термінології, включаючи військову, є її системна природа, що виражається у взаємозалежності між термінами. Варто відзначити, що військові терміни вирізняються своєю стилістичною нейтральністю, оскільки їхня головна мета полягає в точному та однозначному позначенні понять чи об'єктів у військовій сфері. Це відрізняє їх від жаргонних висловів, які завжди мають емоційний або експресивний відтінок.

Всі терміни у військовій термінології мають спільні властивості, включаючи наступні [48]:

- однозначну відповідність терміна певній сфері військових справ, що дозволяє уникнути плутанини та невизначеності в термінологічному використанні;

- номінативність терміна, що означає його незалежність від контексту, тобто здатність зберігати однакове значення незалежно від ситуації;

- стилістичну нейтральність терміна, яка виявляється в тому, що термін служить виключно для назви конкретного поняття чи об'єкта, не надаючи емоційного забарвлення;

- системність терміна, тобто його включення до групи термінів, що описують певний аспект військової діяльності чи конкретний військовий об'єкт.

Ці характеристики допомагають забезпечити чіткість та структурованість у військовій термінології і сприяють ефективному спілкуванню в рамках військової сфери.

Військова термінологія відрізняється від загальноповживаної лексики, оскільки її використання обмежено конкретною сферою - військовими діями, і вона виражається у чітких семантичних рамках, не має стилістичного забарвлення та емоційного відтінку. Наприклад, термін "*deployment*" (розгортання) використовується об'єктивно та виключно в контексті військових операцій для опису переміщення військових сил на нові позиції або територію.

У військовій термінології зазвичай відсутні синоніми, інші слова часто відрізняються за контекстом або специфічним вживанням. Така системна обумовленість термінів, яка проявляється у виразі родових і видових понять, є характерною особливістю цієї лексики. Це також сприяє ясності і доступності військових термінів, що є важливим, оскільки вони використовуються широким спектром людей з різними рівнями підготовки та розуміння військових процесів. Багато військових термінів базуються на загальноприйнятій лексиці, щоб забезпечити лаконічний та зрозумілий виклад. Крім цього військова термінологія відрізняється від звичайної лексики з точки зору функціональності. Однозначність терміна проявляється в рамках конкретної військової галузі, а багатозначність може виникати, коли термін вживається в різних контекстах або областях військових справ. Перша визначається тим, що кожен військовий термін має конкретне і чітко обмежене значення, яке не припускає інших інтерпретацій. Наприклад, термін "*ammunition*" (боєприпаси) відноситься до боєприпасів для вогнепальної зброї та не має інших значень у військовому контексті. Термін "*medevac*" (медична евакуація) описує процедуру вивезення поранених з поля бою для надання медичної допомоги, має

однозначне значення та не допускає інтерпретацій. Ця властивість дозволяє уникнути недорозумінь та допомагає військовим командам ефективно спілкуватися під час бойових дій. Багатозначні терміни – терміни, що мають декілька можливих способів перекладу. Таким терміном можна назвати слово "*policy*". Воно має такі значення: «політика», «страховий поліс», «лінія поведінки». Також явище полісемії можна простежити у наступних термінах: *fire control unit* - блок управління вогнем, *pressure distribution unit* - розподільник тиску, *cluster bomb unit* - авіаційна бомбова касета, *detector unit* - пристрій виявлення, *gyroscopic reference unit* - гіроскопічний задаючий елемент, *air filtration unit* - фільтровентиляційний агрегат, *dampener landing gear unit* - демпферна стійка, *engineer unit* - інженерно-саперне формування, *fire unit* - вогневий підрозділ [25].

У підсумку, семантичні та лексичні особливості сучасної англійської військової термінології показують її унікальну природу та вплив різноманітних факторів, включаючи інші мови та сучасні технології. Така насиченість військових текстів різними термінами вимагає від перекладача знання не тільки іноземної, але ще й відповідної української військової термінології. Тому переклад термінів є основною проблемою при перекладі текстів військової тематики.

Висновки до розділу 1

Ми дослідили теоретичні аспекти лінгвістичних досліджень військової термінології та дійшли таких висновків.

У сучасному термінознавстві поняття "термін" визначається як слово або фраза з чітким і обмеженим значенням, яке використовується для позначення конкретного поняття, предмета, процесу чи явища в певній галузі. Терміни можуть бути створені шляхом визначення нових слів або надання спеціального значення вже існуючим словам, щоб вони точно відображали конкретні аспекти дослідження. Терміни допомагають уникнути неоднозначності та плутанини в мовленні та сприяють ефективній комунікації серед фахівців.

Термінологія є важливим інструментом для позначення, систематизації та розуміння спеціалізованих знань у різних галузях науки і техніки. Термінологія об'єднує всі терміни певної галузі та утворює терміносистему, що має визначену структуру та ієрархію, що сприяє легкому доступу до спеціалізованих знань. Важливою особливістю термінології є її стандартизоване використання, яке допомагає уникнути неоднозначності в мовленні. Ця стандартизація забезпечується визначеними правилами формулювання, використанням, тлумаченням і веденням термінологічних словників та довідників. Важливо також розуміти, що терміни не існують в ізоляції від загального мовлення національної мови; вони є складовою її лексичного фонду та функціонують у відповідних лінгвістичних умовах.

Терміносистема - це сукупність термінів або термінологічних одиниць, які пов'язані між собою в певній логічній або семантичній структурі в рамках певної галузі знань або спеціалізованого комунікативного контексту. Терміносистема має на меті створити логічний порядок і зв'язок між різними термінами, що використовуються у цій галузі. Вона допомагає впорядковувати та структурувати термінологію, щоб забезпечити однозначність і послідовність використання термінів у спеціалізованому мовленні, а також включає в себе ієрархію та взаємозв'язки між термінами, визначення та співвідношення між ними. Терміносистема сприяє зручній комунікації, підвищує ясність та допомагає фахівцям в певній галузі краще розуміти та використовувати термінологію, характерну для їхньої сфери знань.

Семантична точність є однією з ключових особливостей англійської військової термінології. Кожен термін має чітке та обмежене значення, і його використання не допускає неоднозначності. Ця точність допомагає уникнути непорозумінь та помилкових інтерпретацій в військовому спілкуванні. Деякі військові терміни можуть бути настільки унікальними, що не мають точних еквівалентів у мові перекладу. У таких випадках перекладачі повинні надавати визначення та пояснення для забезпечення зрозумілості.

Лексична структура військової термінології часто базується на фахових словах та спеціалізованих термінах, які можуть бути незрозумілими для осіб, що не володіють специфічними знаннями. Ця структура відображає важливі аспекти

військового життя та оперативних процесів. Однак важливо враховувати, що використання складних термінів може бути неефективним у спілкуванні з незнайомими аудиторіями. Військова термінологія використовує безліч акронімів та скорочень. Перекладачам потрібно розуміти значення цих акронімів та знати, чи існують відповідні скорочення в мові перекладу або як їх краще розшифрувати.

Семантичні та лексичні особливості англійської військової термінології є результатом розвитку та модернізації військової сфери впродовж часу. Вони відображають зміни в тактиці, технологіях та вимогах до військового персоналу.

Отже, англійська військова термінологія є важливою складовою військової сфери та мовленнєвого професіоналізму. Вона дозволяє фахівцям у цій галузі ефективно спілкуватися та здійснювати свої обов'язки. Пізнання семантичних та лексичних особливостей цієї термінології допомагає покращити якість військового мовлення та забезпечити точність та чіткість у військовій комунікації.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ З УРАХУВАННЯМ ПРАГМАТИЧНИХ АСПЕКТІВ

2.1. Контекстуальна та культурна адаптація

У попередньому розділі ми розглянули основні поняття, пов'язані з термінознавством, а також прослідкували еволюцію української терміносистеми військової сфери. Зараз ми переходимо до розгляду іншого перекладу військової термінології, що вимагає особливої уваги та обґрунтування з точки зору прагматичних аспектів, оскільки військова мова відрізняється від цивільної мови не лише термінологічними особливостями, але і контекстом та культурними особливостями.

Термінологічна лексика військової сфери володіє великим інформаційним потенціалом і відзначається важливими прагматичними можливостями. У військовій галузі, використання термінів є необхідним, оскільки вони дозволяють звісно і коротко виражати складні концепти та ідеї. Терміни військової термінології несуть в собі не тільки інформацію, але й сприяють чіткості та однозначності. Однією з основних їхніх характеристик є їхній прагматичний потенціал для швидкої та точної комунікації. Ці терміни дозволяють виразити складні поняття та ідеї у найкоротший спосіб.

Важливою особливістю термінів військової сфери є їхня однозначність та незалежність від контексту, як зазначалось вище. Кожен термін має чітке визначення, що робить його зрозумілим для читача незалежно від ситуації вживання. Проте, в деяких випадках, за наявності полісемії, контекст може впливати на розуміння терміну. Спеціалізовані терміни військової термінології мають чітко визначені межі, які встановлені визначеннями або дефініціями. Ця чіткість є ключовим аспектом розрізнення спеціальної лексики від загальної лексики. Загалом, терміни військової сфери мають великий прагматичний потенціал, який сприяє ефективній комунікації в цій галузі.

У військовій сфері, точність та чіткість мови вкрай важливі, оскільки навіть найдрібніша неточність може призвести до негараздів. Тому контекстуальна

адаптація термінології є ключовим аспектом у перекладі військових текстів. Ця адаптація передбачає врахування специфічного контексту та мети використання перекладу. Поняття *"Intelligence Gathering"* (збір розвідувальної інформації) військової термінології є важливим інструментом для розуміння процесу збору інформації про ворожі сили. У контексті перекладу цього терміну контекстуальна адаптація відіграє ключову роль. В перекладі, може бути важливим надати додатковий контекст щодо способів і методів збору розвідувальної інформації. Наприклад, вживаючи термін «збір розвідувальної інформації методами розвідки», можна точніше передати процес відбору інформації. Важливо враховувати, що збір розвідувальної інформації може бути спрямованим на різні об'єкти, включаючи ворожі війська, об'єкти інфраструктури, території тощо. Таким чином, контекстуальна адаптація може включати точний опис об'єкта збору інформації. Перекладач повинен враховувати специфіку військової термінології та користуватися термінами, які є зрозумілими для військового співтовариства. Наприклад, використовуючи термін «розвідувальна операція», можна забезпечити зрозумілість серед військових фахівців. Контекстуальна адаптація може включати згадку про специфічні завдання і цілі, пов'язані з збором розвідувальної інформації. Наприклад, описуючи «збір розвідувальної інформації для планування військових операцій», можна підкреслити важливість цього процесу для стратегічних рішень.

Прагматичні аспекти в перекладі військової термінології включають розуміння мети використання перекладу, аудиторії, яка буде використовувати перекладений текст, а також мети комунікації. Військовий переклад може бути призначеним для різних аудиторій, включаючи військовослужбовців, командирів, аналітиків, журналістів, та громадськість. Важливо враховувати, кому призначено перекладений текст, і відповідно адаптувати термінологію для цільової аудиторії. Наприклад, переклад для командирів може включати більше стратегічних та тактичних термінів, тоді як переклад для громадськості може вимагати спрощення та пояснення термінів для більшого розуміння.

Важливо розуміти, з якою метою буде використовуватися перекладений текст. Наприклад, текст, призначений для навчальних цілей, може вимагати більше

докладних пояснень і визначень термінів. Текст, який служить для опублікування військовою газетою, може бути більш легкою та доступною формою, орієнтованою на широку аудиторію. В деяких випадках, військові переклади можуть бути супроводжені документальними вимогами, такими як стандартизовані формати або структура. Перекладач повинен дотримуватися цих вимог для забезпечення спільності та стандартизації. Далі розглянемо приклади, що ілюструють прагматичні аспекти перекладу, де важливо враховувати цільову аудиторію.

Аудиторія - військовослужбовці: *"The unit executed a flanking maneuver to outmaneuver the enemy forces"* - «Підрозділ здійснив фланговий маневр з метою випередження сил противника». Мета перекладу - забезпечити зрозумілість та точність в описі військової тактики для військовослужбовців. Український переклад використовує термін "фланговий маневр," що є зрозумілим для військового персоналу.

Аудиторія - журналісти: *"The military operation aimed at securing the region was successfully completed"* - «Військова операція із забезпечення безпеки регіону успішно завершена». Мета перекладу - передати основні ідеї військової операції в доступній формі для журналістів та громадськості. Український переклад використовує менш складні граматичні конструкції, забезпечуючи зрозумілість для широкої аудиторії читачів.

Контекстуальна адаптація у перекладі текстів військової тематики враховує види військових операцій та їх галузеву специфіку. Давайте розглянемо перший пункт, досліджуючи та аналізуючи наступне речення: *"Special forces are conducting a counter-terrorism operation"* - «Спеціальні сили проводять операцію з протидії тероризму». У даному випадку, контекст вказує на те, що йдеться про дії спеціальних сил в сфері протидії тероризму. Важливо врахувати, що спеціальні сили можуть використовувати різні стратегії та тактики в залежності від конкретного завдання, наприклад, затримка терористів, розслідування, або антитерористична операція. Тому при перекладі вкрай необхідно звертати увагу й на ситуаційне оточення. Вираз *"counter-terrorism operation"* вказує на те, що спеціальні сили здійснюють дії, спрямовані на запобігання або припинення терористичних акцій. При перекладі слід

враховувати чи можливі адаптації, чи існують специфічні терміни в українській мові, які точно передадуть суть "*counter-terrorism operation*", наприклад, «операція з ліквідації терористичних загроз».

Для розгляду галузевої специфіки дослідимо речення "*Naval artillery played a crucial role in the operation*". Тут мова йде про операцію, в якій морська артилерія відіграла ключову роль. Слід розуміти, що морська артилерія може використовуватися для підтримки берегових операцій, захисту морських зон або навіть для маневрування флоту. Вираз "*Naval artillery*" вказує на те, що йдеться саме про артилерійську підтримку, спрямовану на досягнення морських стратегічних цілей. Перекладач повинен врахувати, що український термін може варіюватися в залежності від контексту. Враховуючи всі прагматичні аспекти, вираз можна перекласти таким чином: «Вирішальну роль в операції зіграла морська артилерія».

Культурна адаптація є ще одним важливим аспектом у перекладі військової термінології. Вона передбачає врахування культурних особливостей та специфічних вимог різних військових груп та формувань. Військові традиції та обряди можуть відрізнятися в різних країнах, тому важливо, щоб переклад враховував ці різниці. Окрім того, культурна адаптація може стосуватися історичних аспектів військової діяльності та традиційних цінностей: "*Fire Support*" - український переклад може включати відповідний аналог «вогнева підтримка», але варто бути обережними, щоб врахувати те, що військова термінологія може мати власні нюанси в кожній країні. Український еквівалент повинен відображати різні аспекти, які можуть включати артилерійську підтримку, авіаційні удари та інші види вогневої допомоги. Наприклад, у Сполучених Штатах "*Salute*" має важливе значення та специфіку. Військові зазвичай використовують "*Salute*" як вітання, показуючи повагу та підпорядкованість. В перекладі, можна використовувати термін «вітання», щоб відобразити його культурне значення. У Великій Британії також використовується цей термін, але в британському військовому контексті це може бути адаптовано до «військове вітання» або «привітання». З урахуванням різних традицій і етикету, важливо забезпечити правильний контекст у перекладі. В інших країнах термін "*Salute*" також може потребувати відповідної адаптації залежно від конкретних

військових звичаїв та культурних особливостей.

Культурна адаптація допомагає враховувати різниці в культурних контекстах та зробити переклад більш адекватним та зрозумілим для військових спеціалістів у кожній конкретній країні. При перекладі текстів важливо звертати увагу на врахування всіх культурних аспектів, традицій, точність інтерпретації та ефективності комунікації, а також важливо усвідомлювати суттєві відмінності між військовою термінологією в англійській мові, яка використовується в США та Великобританії. Наприклад, у США термін «об'єднання» виражають за допомогою терміна *"large unit"*, тоді як у Великобританії використовується термін *"formation"*. Вираз *"general staff"* у США означає загальну функцію штабу, тоді як у Великобританії вона більше орієнтована на операційну та розвідувальну діяльність. У США *"Special Forces"* часто відомі як *"Green Berets"*, у Великобританії існує термін *"SAS"* або *"Special Air Service"*.

Таким чином, під час перекладу військових термінів важливо враховувати всі мовні аспекти, культурні та термінологічні відмінності між країнами, особливо між США та Великою Британією. Великі розбіжності існують у званнях, структурі та розумінні понять між американською та британською військовою системами, що вимагає уважного підходу при перекладі та використанні термінології. Кожен випадок перекладу може вимагати індивідуального підходу з урахуванням конкретного контексту та аудиторії, для якої призначений переклад.

2.2. Вплив граматичних особливостей мови на вибір та застосування стратегій перекладу

Граматичні особливості мови мають значущий вплив на вибір та застосування стратегій перекладу термінів, особливо в області військової тематики, де важливо враховувати точність і чіткість використання термінів, адже невірне тлумачення може призвести до серйозних непорозумінь. Граматичні особливості, такі як відмінювання, час, рід, можуть впливати на вибір еквівалентів та перекладених форм. Наприклад, правильний вибір форми дієслова може бути критичним для передачі правильного сенсу військового наказу чи інструкції. Військова термінологія може мати свої

унікальні граматичні властивості, які вимагають специфічного підходу до перекладу. Наприклад, військові терміни часто включають скорочення та акроніми, які можуть мати свої аналоги в інших мовах або вимагати специфічного перекладу. Військовий текст може використовувати специфічні синтаксичні конструкції для вираження наказів, розпоряджень та інших важливих аспектів. Перекладач повинен уважно враховувати ці конструкції для забезпечення адекватного перекладу. Далі ми розглянемо усі випадки впливу цих особливостей на стратегії перекладу.

В англійських текстах військової тематики використання форм пасивного стану та неособових форм дієслів, дієприкметникових конструкцій, а також специфічних синтаксичних зворотів, особових займенників першої особи однини, номінативних речень тощо, з'являється набагато частіше, ніж у відповідних українських текстах [21]. Наприклад, у реченні *"During the military exercise, the strategic positions were successfully fortified, and they were efficiently deployed by the troops according to the commander's instructions"* використовується пасивний стан (*"were successfully fortified", "were efficiently deployed"*), що дозволяє акцентувати увагу на самій дії або результаті, не обов'язково вказуючи на конкретного виконавця. Це відзначається граматичною конструкцією "бути + прислівник + дієслово минулого часу/Past Participle". У перекладі доцільно сказати: «Під час військового навчання стратегічні позиції були успішно зміцнені і війська ефективно розгорнули їх згідно з інструкціями командира», де використано активний стан, що передає конкретного виконавця дій. В даному випадку можна використати активний стан без втрати ясності та ефективності виразу. Ще приклади: *"The battalion was assigned the mission to launch an attack"* - «Батальйону була поставлена задача перейти в наступ»; *"At least one person has been killed after a Russian missile struck a civilian ship entering the Ukrainian Black Sea port of Odesa, Ukrainian officials say"* - "Щонайменше одна людина загинула після того, як російська ракета вразила цивільне судно, яке заходило в український чорноморський порт Одеса, кажуть українські чиновники"; *"In large-scale operations corps and army engineer units are assigned the heavier tasks"* - «В операціях великого масштабу перед корпусними і армійськими інженерними частинами ставляться більш складні завдання» [54].

Як в українській, так і в англійській мовах наявні форми однини та множини, але форми конкретних іменників іноді не співпадають. Англійське *"force"* може вказувати на різні види військ, наприклад, *"special forces"* - спецназ, *"naval forces"* - війська ВМФ (військово-морські сили). Український переклад може бути у формі однини або множини, залежно від того, на яку саме групу сил спрямовано увагу, хоча в оригіналі іменник стоятиме в однині: *"The naval force is conducting exercises in the Mediterranean"* - «Морські сили проводять навчання в Середземному морі»; *"The military service is responsible for coordinating relief efforts in the affected areas"* - «Військові служби відповідають за координацію зусиль з надання допомоги постраждалим територіях»; *"The constant shelling in the region has affected the civilian population"* - «Постійні артобстріли у регіоні вплинули на цивільне населення».

У військовому перекладі між англійською та українською мовами однією з ключових граматичних особливостей є відмінювання, яке відображає стосунок між суб'єктом та його наказами чи діями [21, 20]. Давайте розглянемо конкретний приклад:

Англійський приклад: *"The soldier followed his orders without hesitation"*.

Український переклад: «Вояк виконав свої накази без коливань».

У цьому реченні важливою граматичною особливістю є відмінювання присвійного займенника *"his"* в англійському тексті та слова «свої» в українському. Українське відмінювання вказує на особу, яка виконала накази, підкреслюючи відношення між виконавцем та його діями, тому сказати «його накази» тут було б недоречно.

"The officer commended his team for their bravery in the face of adversity" - «Офіцер висловив визнання своєї команді за їхню хоробрість у складних умовах». У цьому реченні відмінювання виявляється у формі присвійного займенника *"his"* в англійському тексті та слова «команда» у відміненій формі «команді» в українському перекладі. Такий прийом можна прослідкувати і в наступному прикладі *"The commander praised his unit for their resilience during the arduous training"* - «Командир висловив похвалу своєму підрозділу за їхню стійкість під час важких навчань».

Як відомо, англійська та українська мови, окрім віднесення до різних гілок індоєвропейської родини мов (перша належить до германської, друга - до слов'янської), мають відмінності в своїх структурних особливостях. Англійська, яка в основному є аналітичною мовою, використовує вільні граматичні морфеми для передачі відношень у реченні. З іншого боку, українська, яка є флективною мовою, використовує зв'язані граматичні морфеми флексій для передачі граматичних значень та відношень. Ці різниці у структурі мов, граматичних категоріях, формах та конструкціях відображаються в перший ряд граматичних труднощів у процесі перекладу. Наприклад, українська мова не використовує артиклів, герундія, часових форм дієслова груп Continuous та Perfect, англійська має власні особливості, такі як дієприслівники та відмінювання іменників та прикметників. При перекладі може виникнути необхідність в адаптації структури речення для відтворення точного значення та граматичної структури оригіналу. Вибір вірної форми дієслова має важливе значення у передачі військових наказів та інструкцій, оскільки ця форма вказує на час і особу. Неправильний вибір може призвести до непорозумінь та невірних розуміння команди. Давайте розглянемо цей метод більш детально: *"The commandos stealthily approached the enemy position"* - «Спецназівці непомітно наближалися до позиції ворога». Тут вибір форми дієслова *"approached"* в англійському варіанті відображає характер руху, але український переклад використовує форму «наближалися», щоб передати той самий непомітний спосіб дій.

Герундій - це форма дієслова, яка використовується для вираження дій або процесів, що тривають, і має форму, подібну до дієприкметника з закінченням *"-ing"* в англійській мові. Однак українська мова не має аналогічної граматичної форми. Герундій в англійській мові ефективно використовується для вираження тривалих військових дій та навичок. Наприклад: *"The soldiers were honing their marksmanship skills"*, де *"honing"* вказує на тривалу дію вдосконалення навичок стрільби. Також герундій може виступати як іменник, який представляє важливі аспекти військової діяльності. Приклад: *"Swimming is crucial for enhancing the soldiers' physical endurance"*, де *"swimming"* є іменником, описуючи підвищення фізичної витривалості військових. *"The team avoids making unnecessary noise during covert operations"* -

«Команда уникає створення непотрібного шуму під час секретних операцій», де *"making"* є герундієм, який використовується після дієслова *"avoids"* для вираження дії, яку команда уникає. В даному випадку він виконує функцію іменника, описуючи саму дію, процес.

Граматичні перекладацькі трансформації визначаються як зміни граматичних характеристик слова, словосполучення чи речення під час перекладу. Більшість визначних перекладознавців, таких як Л. Бархударов, В. Карабан, Т. Казакова, Г. Мір та А. Паршин, виділяють різні типи граматичних трансформацій, що включають:

- додавання (включає введення нових слів чи конструкцій з метою кращого розуміння тексту у переклад);
- вилучення (полягає у відкиданні зайвої інформації для спрощення або конденсації тексту);
- інтеграція (полягає в об'єднанні розрізнених частин тексту для покращення його зв'язності та структури);
- антонімічний переклад (включає заміну слова чи виразу антонімом для передачі протилежного значення);
- транспозиція (включає зміну порядку слів чи фраз у реченні без втрати сенсу, що допомагає досягти більшої ефективності у перекладі);
- синтаксичне уподібнення (дослівний переклад);
- членування (внутрішнє та зовнішнє);
- заміна (форм числа іменників, форми та часу дієслова; способу дієслова; частин мови);
- експлікація або описовий переклад (використовується для надання додаткових пояснень з метою уточнення сенсу);
- комплексна трансформація (де дві або більше вище перераховані трансформації).

Зараз розглянемо кожен пункт на прикладах. *"The soldiers marched through the dense forest silently"* - «Вояки марширували через густий ліс мовчки». У даному випадку, синтаксичне уподібнення полягає в тому, що структура англійського та українського речень є максимально подібною за будовою та порядком слів. Кожен

елемент оригінального речення має свій аналог мовою перекладу, і вони розташовані в тому ж самому порядку. *"The soldiers"* перекладено як «вояки», *"marched through"* відповідає «марширували через», *"the dense forest"* перекладено як «густий ліс», і *"silently"* відображено як «мовчки». Наступна трансформація членування: *"Although exhausted, the troops continued the mission and reached the destination"* - «Хоча втомлені, війська продовжили місію та досягли мети» (внутрішнє членування), «Хоча вони були втомлені, війська продовжили місію та досягли мети» (зовнішнє членування). У першому варіанті перекладу слово «втомлені» вживається без зовнішнього вказівника осіб, до кого вона відноситься. Членування «втомлені» взяте безпосередньо під підмет «війська», що відповідає англійському варіанту. У другому - «вони були втомлені» включає вказівник «вони», який показує, до кого саме відноситься стан втомленості. Це розширює інформацію про суб'єкт, що може бути корисним у письмовому або усному контексті для ясності. Обидва приклади передають той самий сенс, проте використання членування може залежати від контексту та акценту, який потрібно покласти на певний аспект речення.

Експлікація – це процес перекладу, при якому слово або вираз із мови оригіналу замінюється словосполученням, яке надає детальне, чітке пояснення або визначення його значення на мові перекладу. Приклади: *airfoil* - аеродинамічна поверхня; носійна поверхня; *continuous wave* - телеграфний режим роботи; *shroud ring* - бандаж (робочого колеса турбіни); *ball ammunition* - бойові патрони загального призначення; *windage setting* - виставлення горизонтального наведення (прицілу); *output* - вихідний сигнал; *clutter* - відбиття від місцевих предметів; *chain gun* - автоматична швидкострільна авіаційна гармата (з ланцюговим електроприводом); *re-entry guidance equipment* - апаратура наведення при входженні в щільні пласти атмосфери [25, 755-773].

Додавання – це граматична трансформація, яка призводить до збільшення обсягу тексту в перекладі шляхом додавання слів, словоформ або членів речення. Ця трансформація переважно виникає у зв'язку із відсутністю певних граматичних конструкцій у мові перекладу, у процесі передачі багатозначних дієслів англійської мови або при необхідності адаптації виразів для відповідності нормам української

мови. Наприклад, *"Those not on display include the small butterfly mines designed to maim; others triggered by vibration rather than direct contact; and mines which can turn themselves on and off to avoid detection"* - «Ті, що не виставлені, включають маленькі міни-метелики, призначені для травмування; інші можуть бути викликані вібрацією, а не прямим контактом; і є міни, які можуть самостійно вмикатися та вимикатися, щоб уникнути виявлення», спостерігаємо трансформацію додавання частин мови в наступних аспектах: «Ті, що не виставлені» та «є міни», що розширює інформацію та додає контекст до опису мін; додано фразу «інші можуть бути викликані вібрацією, а не прямим контактом», що розширює інформацію про те, як саме активуються деякі міни [60].

В лінгвістиці та граматиці транспозиція — це один із видів перестановки компонентів, що описується переміщенням слів чи частин мовлення з одного місця на інше у реченні. Така перестановка може включати зміну порядку слів, фраз або частин речення з метою наголошування, зміни структури, або покращення зрозумілості. Транспозиція може також відбуватися на різних рівнях тексту, від окремих слів до більших фраз чи абзаців. Давайте проаналізуємо речення *"Ukraine war: Kyiv hit by first air attack in 52 days, say authorities"* [58]. У перекладі «Війна в Україні: за 52 дні на Київ завдано першої повітряної атаки, повідомляє влада» є перестановка частин речення (*Ukraine war* - Війна в Україні, *Kyiv hit....in 52 days* - за 52 дні на Київ завдано...). Тобто, транспозиція відбулася на рівні порядку слів та частин речення для кращого відтворення синтаксичної структури в українській мові. У вказаному перекладі речення *"There have been no initial reports of casualties following the air attack, according to news agency Reuters"* українською мовою «За даними агентства Reuters, перших повідомлень про постраждалих після авіаатаки не було», відбулася транспозиція, а саме переміщення компонентів речення з метою лаконічності та природного висловлення в українській мові. Оригінальне речення починається зі слова *"There"*, вказуючи на наявність чогось чи когось. Український переклад починається з інформації про джерело («За даними агентства Reuters»). Це сприяє тому, що важлива інформація (про відсутність повідомлень про постраждалих) розташована в кінці речення, що є властивим українській мові та сприймається як

природніший порядок інформаційних елементів. Транспозиція тут ніяк не впливає на сенс речення і обидва варіанти передають однакову інформацію.

У перекладі речення *"In Odesa, the authorities say debris from Russian drones that were shot down has damaged a yacht club and several yachts, but caused no casualties"* англійською мовою та «Влада Одеси каже, що уламки збитих російських безпілотників пошкодили яхт-клуб і кілька яхт, але жертв немає» українською мовою відбулася трансформація, включаючи елементи перестановки [54].

Заміна в мовленнєвому контексті означає заміну одних елементів мови іншими з метою поліпшення тексту. Це може включати в себе заміну слів, фраз, або структурних елементів, щоб текст став більш зрозумілим, лаконічним або відповідним конкретному стилю та аудиторії. Наприклад, *"Cluster munitions are controversial and are banned by more than 100 states due to their threat to civilians"* українською мовою «Касетні боєприпаси викликають суперечки та заборонені понад 100 державами через їх загрозу для цивільного населення». У перекладі відбулася заміна англійського терміну *"controversial"* на «викликають суперечки», що є адекватним лексичним відповідником. Розглянемо інший випадок, де англійський варіант *"It said that Washington wanted to take Moscow by surprise, in case Russia moved equipment and weapons out of reach before the projectiles could be used"* перекладено українською таким чином «У ньому говорилося, що Вашингтон хоче застати Москву зненацька, якщо Росія перенесе техніку та зброю за межі досяжності до того, як снаряди зможуть бути використані». У перекладі спостерігаємо заміну виразу *"take Moscow by surprise"* на «застати Москву зненацька» використаний, щоб передати ідею неочікуваності. У випадку *"before the projectiles could be used"* також використано схожі за значенням вирази, але замінено слово «перед» на «до того, як» що відображає ідею часової послідовності більш точно [57].

При дослідженні наступного прикладу ми бачимо декілька випадків трансформації заміни. *"Fears of fighting affecting a nuclear power plant have been omnipresent since Russia first invaded Ukraine in February 2022"* [59]. У перекладі «Побоювання щодо того, як бойові дії можуть вплинути на АЕС, були очевидними з моменту першого вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року» слово *"affecting"*

перекладено «можуть вплинути», що вказує на потенційність подій та відкриває можливість виникнення впливу, адже точний ступінь впливу може залежати від конкретних обставин. Також було використано висловлення «першого вторгнення Росії в Україну» - *"Russia first invaded Ukraine"*, де дієслово *"invaded"* вживається у формі іменника при перекладі.

Однією з ключових цілей перекладу є максимальне збереження семантичної точності оригіналу. Граматичні трансформації виступають ефективним інструментом для досягнення цієї мети, оскільки вони дозволяють перекладачеві уникнути втрати значущості понять та ідей шляхом адаптації граматичних структур обох мов. Всі вищезазначені способи перекладу використовуються для адаптації структур та форм обох мов, щоб максимально точно передати семантичне навантаження оригінального тексту. Під час перекладу, особливо в галузі військової термінології, точність та правильне розуміння термінів є критичними. Граматичні трансформації дозволяють уникнути втрати семантичної точності, забезпечуючи відтворення оригінальних концепцій. Адаптація синтаксичних структур забезпечує узгодженість перекладу з логікою і синтаксисом цільової мови, що поліпшує сприйняття тексту та вираження ідей у більш чіткій формі. Інколи такі трансформації включають у себе спрощення граматичних конструкцій для полегшення сприйняття тексту та уникнення непотрібної складності. Забезпечення природного звучання передбачає врахування мовленнєвих норм та вживання тих конструкцій, які є природними для мовлення цільової аудиторії.

З урахуванням специфічностей військового жаргону та особливостей граматичної будови, перекладачі використовують різні способи відтворення інформації для досягнення мети перекладу. Оскільки граматики тісно пов'язана з лексикою, значна частина перекладацьких трансформацій є комбінованими, тобто вони включають як лексичні, так і граматичні зміни у тексті.

2.3. Застосування лексичних перекладацьких трансформацій при перекладі англomовних текстів військової тематики

У процесі перекладу, лексичні трансформації виявляються ключовим елементом, спрямованим на зміну чи адаптацію лексичних елементів оригінального тексту. Ця стратегія використовується для точності та виразності відтворення семантичних, стилістичних і прагматичних аспектів мови оригіналу у перекладі.

Лексичні трансформації набувають особливого значення тоді, коли прямі словникові відповідники не можуть бути використані без втрати значення чи конотацій. Основна мета лексичних трансформацій полягає в уникненні втрати смислу та забезпеченні зручності сприйняття тексту в перекладі. Вони дозволяють перекладачеві ефективно враховувати відтінки семантики та відтворювати стилістичні відмінності між мовами. Далі ми розглянемо декілька найпоширеніших лексичних трансформацій, які допомагають зберегти семантичну точність та адекватність мовлення в перекладі.

Транслітерація та транскрипція - це прийоми передачі графічної форми слова або його вимови з однієї мови до іншої [22]. Транслітерація використовується для передачі графічного зображення слова або тексту з одного алфавіту в інший. Найчастіше це використовується при передачі імен, термінів, або назв, коли оригінальне написання може бути важким або незручним для користувачів іншої мови або алфавіту. Приклади цієї трансформації можна простежити у термінах *"tank"* - танк, *"radar"* - радар, *"arsenal"* - арсенал, *"rotor"* - ротор, *"NATO"* - НАТО.

У військових текстах аббревіатури часто є стандартними скороченнями для позначення військових підрозділів, техніки, чи обладнання. Такі аббревіатури можуть включати літери, цифри, та спеціальні символи. У деяких випадках, особливо коли аббревіатура стандартизована або широко відома в міжнародному вимірі (наприклад, *NATO*, *NASA*), краще залишити аббревіатуру без змін. Для аббревіатур, які складаються з англійських слів, застосування фонетичної транслітерації може допомогти зберегти вимову. У випадках, коли аббревіатура складається з літер або символів, які відсутні в алфавіті цільової мови, можна застосувати літературну транслітерацію, вибираючи найближчі за звучанням літери. Абсолютно очевидно, що у реченні *"The Wolverine"*

will consist of an M1-series Abrams tank chassis modified to transport, launch, and retrieve a MLC 70 bridge" при перекладі доцільно вживати саме транслітерацію [25, 562]. Така трансформація може виникнути при перекладі термінів "*Wolverine*", "*M1 Abrams*" та "*MLC 70*". У даному випадку перший термін може залишитися без змін або бути транслітеровано як «Вульверін». Такі способи відтворення стосуються й двох інших аббревіатур.

Для точного відтворення певної аббревіатури у перекладі необхідно передусім визначити природу цієї аббревіатури, а потім обрати відповідний метод перекладу, відштовхуючись вже від наявного списку еквівалентів у мові перекладу.

Транскрибування - це процес передачі аудіо-інформації у писемну форму, який охоплює відтворення фонетичного звучання слів або фраз: "*block*" - блок, "*battalion*" – батальон, "*drone*" – дрон, "*bunker*" - бункер, "*camouflage*" – камуфляж. Далі зосередимо увагу саме на терміні "*block*": "*Locking block locks barrel in position during firing*" [25, 121]. У цьому випадку, для перекладу краще використати трансформацію транскрибування: «Блок запирання фіксує ствол під час стрільби». Щодо альтернативного перекладу «клин (затвора)», слід зазначити, що в термінології вогнепальної зброї «клин» часто використовується для опису частини, яка фіксує або утримує затвор. Такий переклад може бути також вірним, враховуючи специфіку теми. Вибір між «блок запирання» та «клин (затвора)» може залежати від контексту та відомостей про конкретний випадок. Розглянемо обидва варіанти. Перший варіант віддзеркалює точний функціонал "*locking block*", який використовується для запирання. Цей переклад має науковий, технічний характер і може бути більш точним у технічних аспектах. Але з іншого боку, оже виглядати менш зрозуміло для тих, хто не має технічного досвіду або не знайомий із військовою тематикою. Другий - забезпечує більш легке розуміння для широкого аудиторійного кола, оскільки слово «клин» може бути більш знайомий. Використання терміна з побутовою асоціацією може полегшити сприйняття, але може бути менш точним з технічної точки зору. Вибір між цими варіантами залежатиме від мети перекладу і аудиторії.

Конкретизація частіше використовується, коли потрібно перекладати слова з широким, навіть неоднозначним значенням, щоб надати більше точності та ясність

у мові перекладу, на кшталт знову ж таки слова "tank", або інших таких як "operation", "to get", "to be", "affair". Конкретизація значень слова розширює або уточнює смислове сприйняття терміну в процесі перекладу. Коли мова оригіналу містить загальне або багатозначне слово, яке може викликати різні тлумачення, перекладач може обрати цей спосіб, щоб передати більш точний або конкретний сенс у перекладі. Це може включати використання специфічних термінів, які виражають точне значення слова, або додавання пояснювальних елементів для уточнення контексту.

Наприклад, речення "*The battalion executed a flanking maneuver to outflank the defensive position*" можна перекласти наступним чином: Батальйон виконав боковий маневр для обходу та відсічення оборонної позиції ворога. У перекладі з конкретизацією використовується «обхід та відсічення» для передачі аспектів тактики. «Обхід» підкреслює рух боком для уникнення прямого супротиву, тоді як «відсічення» вказує на ізоляцію та контроль ворожої позиції. Це конкретизує дію батальйону та передає його стратегічні наміри. Замість загального «оборонної позиції» використовується "оборонна позиція ворога", щоб підкреслити, що батальйон вибрав цей маневр саме для подолання конкретної оборони ворожої сторони. При аналізі наступного речення "*The angle of site is the smaller angle in a vertical plane from the base of the trajectory to a straight line joining the origin and the target*" важливо звернути увагу на термін "*base of the trajectory*" [25, 20]. Кут відхилення вище горизонту - це менший кут у вертикальному плані від повної горизонтальної дальності до прямої лінії, яка об'єднує точку походження і ціль. В даному контексті "*base*" означає не лише «основу» у звичайному розумінні, але і точку відліку або вихідний пункт для траєкторії. У вогневій справі або балістиці "*base of the trajectory*" вказує на місце, де рух або політ об'єкта (наприклад, снаряду чи ракети) розпочинається.

Конкретизація у перекладі з'являється через заміну більш загального терміну мови оригіналу більш специфічним терміном мови перекладу у реченні "*The soldier turned the telescope focusing ring to precisely identify a distant target on the horizon* - «Солдат акуратно обернув фокусує кільце далекоміра, щоб точно визначити віддалену ціль на горизонті», де *telescope focusing ring* – фокусує кільце

далекоміра. Адже слово "ring" може перекладатись як каблучка, кільце, дзвеніти, що зовсім не підходить до контексту речення.

Генералізація є трансформацією, при використанні якої слово із вузьким значенням замінюється у мові перекладу на слова із ширшим значенням. Наприклад, у реченні "*The internal ballistics characteristics of barreled weapon depend on chemical composition of propelling charge, its burning velocity, powder grains size and shape and confinement (propelling charge mass-to-chamber volumetric unit)*" слово "chemical" перекладається як хімічна речовина [25, 20]. Але у наступному контексті, даний термін взагалі об'єднано "*nuclear, biological, chemical weapons*" і перекладено як зброя масового ураження: "*Military units are trained to use countermeasures against nuclear, biological, chemical weapons*" - «Військові підрозділи проходять тренування з використання заходів захисту від зброї масового ураження». Ця трансформація робить висловлення більш доречним і розширює його, враховуючи різноманіття можливих загроз. У прикладі "*The dictatorships bolstered their military capabilities to suppress dissent and maintain control over their territories*" слово "*the dictatorships*" доцільно перекласти не як «диктатура», а як загальне семантичне значення «диктаторські режими». У цьому випадку ми використовуємо генералізацію, оскільки термін вказує на ширше контекстуально необмежене денотативне поняття. У наступному випадку, термін "*warfare*", що у більшості випадків вживається у значенні «бойові дії», у наступному контексті передано прикметником «військові»: "*Warfare strategies adapt to technological advancements; what proves effective in one conflict may be insufficient in another*" - «Військові стратегії адаптуються до технологічних досягнень; те, що виявляється ефективним в одному конфлікті, може бути недостатнім в іншому».

Калькування або дослівний переклад (дослівна еквівалентність) – це вид лексичної трансформації, який передбачає передачу значення слова або словосполучення шляхом повторення слів чи структур мови оригіналу без зміни їхнього значення або форми. Такий спосіб перекладу використовується тоді, коли немає необхідності або можливості знайти адекватний еквівалент у мові перекладу. Наприклад, якщо українською мовою відсутня точна аналогія для деякого терміну або

концепції, перекладач може вирішити застосувати калькування, щоб якнайто точніше передати оригінальне значення: *"main armament"* - основне озброєння, *"fuel system"* - паливна система, *"pneumatic system"* - пневматична система. Калькування може стосуватися не лише окремих термінів, але і цілих фраз чи речень. Далі розглянемо конкретні випадки: *"The military operation is currently underway near the border"* - «Військова операція в даний момент здійснюється біля кордону»; *"The troops are on high alert along the border due to the escalating tensions"* - «Війська перебувають у підвищеній готовності вздовж кордону через наростаючу напругу», де збережено граматичну структуру та порядок слів (структурне калькування), передано схоже значення та концепцію (семантичне калькування), збережено синтаксичну структуру речення (синтаксичне калькування).

Наслідки застосування лексичних трансформацій при перекладі англомовних текстів військової тематики можуть бути різні:

- допомагають забезпечити максимальну адекватність перекладу, адаптуючи специфічні терміни та вирази військової тематики до прийнятного рівня в цільовій мові;

- правильний вибір лексичних еквівалентів допомагає уникнути втрати семантичної точності, забезпечуючи, що терміни в перекладі точно відображають значення в оригіналі;

- можуть полегшити читання та розуміння перекладу, особливо якщо вони допомагають уникнути слів або виразів, які можуть бути неправильно інтерпретовані;

- допомагають уникнути розбіжностей у термінології між мовами та забезпечує єдність термінів у військовому контексті;

- враховують культурні відмінності, допомагаючи забезпечити адаптацію термінів до менталітету та особливостей цільової аудиторії;

Проте важливо враховувати й можливі негативні наслідки лексичних трансформацій, такі як втрата унікальності та неправильне передавання конкретних термінів. При виборі та застосуванні лексичних трансформацій слід звертати увагу на особливості військової лексики та конкретного контексту перекладу.

Висновки до розділу 2

Ефективність перекладу військової термінології залежить від правильного розуміння контексту та врахування культурних особливостей. Проблема культурної адаптації у перекладі виступає як один з ключових прагматичних аспектів, що порушує питання передачі значень слів оригіналу. Перекладач, виконуючи роль рецептора оригіналу, намагається максимально адекватно відтворити інформацію, вміщену в тексті, для чого йому необхідно володіти тими ж самими фоновими знаннями. Культурна адаптація, особливо врахування історичних аспектів та традиційних цінностей, виявляється необхідною для точного передавання сенсу та збереження точності оригіналу.

Контекстуальна адаптація визначається не лише специфікою ситуацій використання термінів, але й здатністю враховувати різні цільові аудиторії. Наявність військових термінів, які можуть бути полісемічними або мати різні відтінки значень в різних ситуаціях, підкреслює необхідність врахування контексту при їхньому перекладі. Прагматичні аспекти визначають, яким чином військова термінологія сприймається та використовується в конкретному середовищі. Аудиторія, для якої призначений перекладений текст, визначає вибір термінів та граматичних конструкцій, а також ступінь деталізації і пояснень. В перекладі для військовослужбовців використовуються терміни, що точно передають військові стратегії та тактики, забезпечуючи зрозумілість серед професіоналів. У той час як переклад для журналістів та громадськості має бути більш легким та доступним, використовуючи простіше формулювання для забезпечення ширшого розуміння.

Граматичні особливості, такі як відмінювання, час, рід, виявили значущий вплив на вибір еквівалентів та перекладених форм у військовій термінології. В англійській мові наявне активне використання форм пасивного стану та неособових форм дієслів, що відрізняється від української мови. Наприклад, використання пасивного стану дозволяє акцентувати увагу на дії або результаті, не вказуючи на конкретного виконавця. При перекладі таких конструкцій важливо враховувати контекст та обирати адекватні форми, які передадуть сенс оригіналу. В свою чергу, український переклад військових термінів, де застосовано активний стан та інші граматичні

конструкції, може забезпечити більшу ясність та конкретність, що є важливим для передачі точного значення військового тексту. Приклади наведені вище демонструють, як вибір граматичних форм може впливати на виразність та зрозумілість перекладу. Граматичні конструкції, що використовуються для вираження наказів, розпоряджень та інших важливих аспектів у військовому тексті, також вимагають особливого уваги. Перекладач повинен знати різні синтаксичні структури та вміти їх ефективно використовувати для забезпечення адекватного перекладу.

Граматична трансформація - це процес зміни граматичних структур або компонентів мовного виразу з метою досягнення точнішого, зрозумілішого або культурно адаптованого перекладу. Цей підхід включає в себе ряд методів, які забезпечують адекватність перекладу тексту при врахуванні мовних особливостей та контексту. При аналізі граматичних трансформацій у перекладі військової термінології ми звернули увагу на різні стратегії, спрямовані на поліпшення зрозуміння та відтворення текстів.

Трансформація додавання полягає у введенні нових слів чи конструкцій для поліпшення зрозуміння тексту у перекладі або дотримання мовленнєвих норм мови перекладу, що є важливим для розширення семантичного спектру та уточнення змісту тексту. Відповідно, вилучення - відкидання зайвої інформації для спрощення інформації сприяє конденсації та зрозумілій інтерпретації тексту.

Інтеграція підвищує його зв'язність та логічність. Цей спосіб перекладу включає об'єднання розрізнених частин тексту, що може сприяти покращенню логічної послідовності тексту. Трансформація антонімічного перекладу використовує антоніми (слова, протилежні за значенням). Такий варіант перекладу доречний в ситуаціях, коли вживання протилежного значення слів або виразів є більш доречним для збереження семантичної точності тексту. Якщо говорити про випадки, коли в іншій мові існує певний послідовний порядок слів або виразів, який передає семантику більш ефективно, то доцільно використовувати транспозицію. Вона включає в себе зміну порядку слів чи фраз у реченні без втрати сенсу, що може відігравати ключову роль у передачі акценту, логіки або емпізи. Для надання

додаткових пояснень або уточнень з метою кращого розуміння сенсу оригінального тексту використовується експлікація. Також є ситуації, де доречна комплексна трансформація, тобто використання двох або навіть більше вище перерахованих трансформацій.

Очевидно, що основні складнощі вдалого перекладу впливають із розгляду синтаксичної структури та морфологічного складу речень. Використання граматичних трансформацій обумовлене різноманітністю у будові мов та граматичних категоріях, відмінністю обсягу подібних конструкцій у двох мовах, а також різницею в частотних характеристиках граматичних явищ між мовами оригіналу та перекладу, що виникає з розбіжностей у мовно-стилістичних нормах текстів. Тільки обмежена кількість висловлювань англійською та українською має аналогічну синтаксичну структуру та порядок компонентів. Під час перекладу більшість речень потребує використання саме граматичних трансформацій для забезпечення найвищої адекватності та відповідності мовно-стилістичним нормам обох мов.

Лексична перекладацька трансформація - це процес зміни або адаптації лексичних елементів під час перекладу тексту з однієї мови на іншу. Такі способи перекладу можуть включати транслітерацію, транскрипцію, вибір синонімів або використання специфічних термінів для забезпечення найточнішого відтворення мовного змісту. Транслітерація здебільшого використовується для передачі графічного зображення слів або тексту з одного алфавіту в інший, особливо у випадках, коли прямий переклад може втратити свою точність або зручність для читача в іншій мові. Транскрибування, яке передає фонетичне звучання слів або фраз, також є ефективним способом перекладу технічних аббревіатур та різноманітних термінів.

Конкретизація виявляється важливою стратегією, коли необхідно уточнити різні тлумачення або забезпечити більш точний сенс певних слів. Це особливо актуально в армійському в контексті, де точність та чіткість мовлення можуть визначати успішність розуміння інструкцій чи комунікації. З іншого боку, генералізація використовується для створення загальної, більш універсальної форми виразу, що

може бути зрозумілою більш широкій аудиторії. У військових текстах це може включати використання загальних термінів, що не втрачають суттєвого значення. Загалом, використання конкретизації та генералізації у лексичних перекладацьких трансформаціях є обґрунтованим залежно від контексту, аудиторії та цілей перекладу.

ВИСНОВКИ

У результаті вивчення та аналізу лінгвістичних аспектів термінів та військової термінології в рамках даної дипломної роботи вдалося виявити ряд ключових висновків, що розкривають сутність та особливості цих мовних одиниць.

Термін - це слово чи словосполучення, що несе в собі чітке та обмежене значення, призначене для точного вираження конкретного поняття, предмета, процесу чи явища в певній галузі знань. Важливими рисами термінів є їхнє номінативне значення, системність, однозначність та відсутність експресивності, що сприяє уникненню неоднозначності в мовленні та забезпечує ефективну комунікацію в межах спеціалізованих галузей.

Термінологія, як вивчення термінів, виявляється важливим аспектом для розуміння їх походження, структури та функції в контексті фахового спілкування. Окрім того, вона включає аналіз процесів формування та розвитку термінів у різних наукових та технічних галузях, сприяючи стандартизації та нормуванню термінологічного корпусу.

Вивчення терміносистем виявляється ключовим для розуміння систематизації та ієрархії термінів у конкретних галузях. Такі системи не лише сприяють організації та систематизації знань, але також визначають структуру спеціалізованого мовлення, забезпечуючи ясність та ефективність комунікацій в галузях, де точність та уніфікація є вирішальними.

Розглядаючи відмінності між термінологією та терміносистемою, варто підкреслити, що термінологія, фокусуючись на окремих лексичних одиницях, досліджує їх появу та еволюцію відповідно до етапів розвитку науково-професійних галузей. У той час як терміносистема аналізує ієрархію та взаємозв'язки термінів, що організовані термінознавцями та фахівцями відповідних галузей, визначаючи структуру та логіку фахового мовлення.

У ході вирішення поставлених завдань було проаналізовано лексико-семантичні особливості сучасних військових термінів, що становлять важливий внесок у розуміння феномену військової термінології та її ролі в спеціалізованому мовленні. Були виділені наступні групи термінів: взаємовідносини, фізична активність, вільний

час, навколишнє середовище. Кожна має свої підгрупи, де більшість термінів було перекладено описовим способом або пошуком еквіваленту. При аналізі функції термінів військової тематики ми виділили декілька важливих пунктів. Терміни, що відображають ролі елементів армійської діяльності, служать як ефективний інструмент комунікації у цьому середовищі. Терміни, пов'язані з рангами та ієрархією в армії, відіграють визначальну роль у класифікації військового персоналу. Є терміни, які відображають технологічний прогрес, історичні або культурні аспекти.

Відповідно до представлених класифікацій, необхідно виокремити категорії військових термінів, які утворюються шляхом розширень значень, запозичень, звуження значень. Спираючись на різних лінгвістів, було проаналізовано терміни, що перекладаються шляхом різних трансформації, а саме: додавання, транскодування, калькування, пошуку словникових відповідників, контекстуальної заміни тощо. При дослідженні граматичних трансформацій найпоширенішими були дослівний переклад та заміни (слів, виразів або навіть частин речень). Якщо аналізувати лексичні трансформації, то більшість термінів було перекладено транслітерацією та лексико-семантичними замінами, тобто конкретизацією та генералізацією.

В процесі перекладу військових термінів метод виявлення абсолютних еквівалентів є особливо популярним. Еквівалент – це сталий лексичний відповідник, який точно відтворює значення слова. Важливим аспектом є наявність еквівалентів в українській мові для військових термінів, оскільки вони відіграють визначальну роль у процесі перекладу. Ці терміни служать як важливі точки опори в тексті, їхні значення мають вирішальне значення для розкриття інших слів, а також допомагають визначити характер та стиль тексту.

Цей метод є дійсно корисним, оскільки забезпечує не лише точність перекладу, а й сприяє збереженню та відтворенню семантичної глибини термінів. Знаходження абсолютних еквівалентів визначає однозначність мовлення, сприяючи зрозумінню тексту як в оригіналі, так і в перекладі.

Міжмовні омоніми представляють важливе лінгвістичне явище, яке може впливати на процес спілкування та перекладу. Вони виникають з різних чинників, таких як історичні та культурні впливи, а також еволюція мов. Наявність спільної

лінгвістичної спадщини або взаємного впливу мов може призводити до схожості форм слів, але до різних значень у різних мовах. Подані приклади наочно ілюструють різноманітність таких фальшивих друзів перекладача та підкреслюють необхідність урахування контексту при перекладі та спілкуванні між мовами. Їх аналіз також відображає системну природу військової термінології, яка полягає у взаємозалежності термінів та важливості точного визначення понять у військовій сфері. Зважаючи на висвітлені аспекти, важливо продовжувати наукові дослідження та вдосконалювати методи перекладу та міжмовного спілкування для ефективного уникнення комунікативних непорозумінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александров Д. О. Англійські військові терміни в засобах масової інформації: особливості функціонування. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2011. № 36. С. 18–21.
2. Антонюк В.С., Полонський Л.Г., Аверченко В.І., Малахов Ю.А. *Методологія наукових досліджень: навч. посібник*. Київ, 2015. 276 с.
3. Балабін В. В. Визначення поняття "військовий переклад". *Філологічні трактати*. 2018. № 3. С. 7–14.
4. Балабін В. В. Зміст службових функцій та завдань військового перекладача. *Філологічні трактати*. 2018. № 2. С. 35–41.
5. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2002. 19 с.
6. Бикова О. Жанрово-стильова специфіка репортажів на військову тематику (за матеріалами збірки «Veni. Vidi. Scripsi. Війна. Життя de facto»). *Український інформаційний простір*. 2018. № 2. С. 134–144.
7. Білозерська Л. П., Возненко Н. В. , Радецька С. В. Термінологія та переклад: навч. посіб. Вінниця, 2010. 232 с.
8. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад: навч. посіб. Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.
9. Васенко Л.А., Дубічинський В.В., Кримець О.М. Фахова українська мова: навч. посіб. Київ, 2008. 272 с.
10. Василенко Д. Англomовні військові фразеологічні інновації. *Мандрівець*. 2008. № 5. С. 58–63.
11. Василенко Д. В. Англomовна загальноживана лексика та військова термінологія. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2008. № 4. С. 177–181.
12. Військова техніка / за ред. В.В. Балабіна, Київ : ВІКНУ, 2009. 406 с. URL: https://mil.knu.ua/files/6_922017122.pdf (дата звернення: 13.11.2023).

13. Військова топографія / за заг. ред. О.Г. Міхно, С.Г. Шмаль Київ : Київський університет, 2008. 384 с. URL: https://www.ifnmu.edu.ua/images/studentam/pidgotovka_oficeriv_zapasu/literatura/viisko_va_topografiya_mihno.pdf (дата звернення: 29.10.2023).
14. Глущенко В. А. Лінгвістичний метод і його структура. *Мовознавство*. 2010. № 6. С. 32–44.
15. Глущенко В. А. Структура лінгвістичного методу в українському мовознавстві кінця ХХ - початку ХХІ ст. *Вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Серія: «Лінгвістичні науки»*. 2016. № 22. С. 15–21.
16. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення. монографія. Київ: КМ Academia, 2000. 216 с.
17. Житін Я. В. До питання про розрізнення термінології та терміносистеми: *Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Термінознавство. Лексикографія»*. 2009. №17. С. 116–121.
18. Зайцева М.О. Особливості перекладу термінів на військову тематику: *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. 2013. №10. С. 96–102.
19. Іграк К.Ю. Емоційно забарвлені елементи військової лексики. *Вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Серія «Лінгвістичні науки»*. 2017. № 25. С. 55–59.
20. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі та жанрово-стилістичні проблеми: навч. посіб. Вінниця: Нова книга, 2004. 575 с.
21. Карлюк С. В., Левін Є. Д. Особливості перекладу специфічної військової термінології та військового сленгу з англійської мови. *Specialized and Multidisciplinary Scientific Researches: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м.Київ, 18 груд. 2020 р.* Київ: Logos, 2020. С. 35–38.
22. Козаченко І.В. Особливості перекладу неологізмів англійської мови. *Вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія»*. 2014. № 25. С. 166–168.

23. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): навч. посіб. І.В. Вінниця : Нова Книга, 2003. 448 с.
24. Кость С. Військова преса ЗУНР. *Вісник Львівського університету. Серія «Журналістика»*. 2018. №44. С. 12–21.
25. Лісовський В.М. Військово-технічний переклад (англійська мова): навч. посіб. / за ред. В.В.Балабіна. Київ: ВІКНУ, 2009. 950 с.
26. Максимчук О.Л. Жанрова палітра друкованих ЗМІ у вітчизняних розвідках. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2011. С. 56–58.
27. Мироненко О. В. Сучасне українське термінознавство: становлення та розвиток. *Мова і культура*. 2017. №20. С. 44–48.
28. Навальна М., Калужинська Ю. Актуалізація лексем на позначення військових дій, процесів та станів. *Психолінгвістика / Psycholinguistics*. 2018. № 24. С. 218–235.
29. Нікіфорова О. М. Класифікація текстів у військовому перекладі. *Філологічні трактати*. 2016. № 4. С. 33–41.
30. Ніколаєнко А. Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика: навч. посіб. Вінниця: Нова Книга, 2007. 528 с.
31. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство : монографія. Львів : Світ, 1994. 216 с.
32. Погонець В. В. Нова фразеологія англійської мови військової сфери. *Філологічні трактати: зб. наук. пр. Т. 9 Суми : Сумський державний університет*. 2017. № 1. С. 80–85.
33. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К., 2006. 716 с.
34. Симоненко Л. О. Українська термінографія: стан і перспективи. *Мовознавство*. 2014. № 4. С. 28–35.
35. Скороходько Е.Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу): монографія. Київ: Логос, 2006. 98 с.
36. Тищенко О. О. Новітні тенденції в літературі української діаспори повоєнних років : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2013. 19 с.

37. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.
38. Туровська Л.В. Дещо про генезис сучасної української військової термінології. *Наукові праці*. Миколаїв. 2007. № 54. С. 79–84.
39. Шмаков О. М. Умови досягнення стратегічного успіху силами Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2018. № 2. С. 4–8.
40. Юндіна О. Теорія та практика військового перекладу в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: «Іноземна філологія». 2007. Вип. 41. С. 42–44.
41. Якимович Б. Збройні Сили України: Нарис історії. Львів: Просвіта, 1996. 360 с.
42. Яремко, Я. П. Нариси з історії української військової термінології. Дрогобич: ДПУ, 2014. 411 с.
43. Яценко Н. Жанрово-стильова специфіка наукової рецензії. *Українська мова*. 2017. № 1. С. 92–101.
44. Яценко Н. Становлення термінів на позначення назв військової форми одягу в українській мові. *Київська старовина*. 2007. № 1. С. 38–43.
45. Abdulla S. F., Qadir M. H. S. Comparative Approach to Class Changing Derivational Affixes in English and Kurdish. *Koya University Journal of Humanities and Social Sciences*. 2021. № 1. P. 110–121.
46. Brinton L. J. The linguistic structure of modern English. Amsterdam : John Benjamins Pub. Co., 2010. 426 p.
47. Byrne J. Technical Translation. Dordrecht: Springer, 2006. 280 p.
48. Dickson P. War Slang: American Fighting Words & Phrases from the Civil War to the Gulf War. Diane Pub Co, 1994. 403 p.
49. Evans V. Cognitive Linguistics. An introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. 830 p.
50. Mattiello E. Keeping Lexical Complexity in Slang Translation, 2007. 122 p.
51. Metea I.-G. Military Terminology – Meanings and Grammar Approach. Knowledge-based organization: materials of international conference. 2017. № 1. P. 200–204.
52. Murray The Language of Naval Pilots. American Speech. Tuscaloosa, 1986. 137p.

53. Parkhomenko V.O. Peculiarities of military terminology translation from English into Ukrainian. *Science in the era of socio-cultural changes: realities and prospects* : materials of I International Scientific and Practical Conference for Students and Young Scientists, Dnipro, 27 Oct., 2023, P. 283-285.
54. Russia strikes civilian ship in Black Sea port of Odesa - Ukraine // BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-67360440> (date of access: 02.11.2023).
55. Sameliuk A., Tychyna I., Mitkina Y. Directions and conditions for solving topical issues of linguistic support for forces under the conditions of martial law in Ukraine. *Visnyk Taras Shevchenko National University of Kyiv: Military-Special Sciences*. 2023. №. 1. P. 10–16.
56. Toury, G. The nature and role of norms in translation. London: Routledge, 2000. 257 p.
57. Ukraine uses US-supplied ATACMS for the first time, says Zelensky // BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-67135163> (date of access: 03.11.2023)
58. Ukraine war: Kyiv hit by first air attack in 52 days, say authorities // BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-67389342> (date of access: 03.11.2023)
59. Ukraine war: Russians likely targeted Khmelnytsky nuclear plant - Zelensky // BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-67226741> (date of access: 03.11.2023)
60. Ukraine war: Training to clear the world's most heavily mined country // Defence correspondent, in Poland. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-66879485> (date of access: 04.11.2023)
61. United States Government US Army. Field Manual FM 3-22.37 Javelin - Close Combat Missile System, Medium March 2008. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2012. 264 p.
62. United States Government US Army. Joint Doctrine Note JDN 1-13 Security Force Assistance 29 April 2013. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2017. 58 p.
63. Yablochnikova V. Translation peculiarities of the military terminology. *International Humanitarian University Herald. Philology*. 2023. No. 61. P. 246–249.

Англо-український міні-словник військової термінології

№	English	Ukrainian
1	acceleration	прискорення
2	acquisition	здобуття
3	administrative order	наказ по тилу
4	advance	рух вперед
5	aerial reconnaissance	повітряна розвідка
6	aggression	агресія
7	airborne	повітряно-десантний
8	aircraft	літальний апарат
9	air filtration unit	фільтровентиляційний агрегат
10	airfoil	аеродинамічна поверхня; носійна поверхня
11	air station	пункт медичної допомоги
12	ambush	засідка
13	ammunition	боєприпаси
14	antiaircraft	протиповітряний
15	antimissile	протиракетний
16	area bird	черговий
17	armour	броня
18	army biscuit	сухар
19	army brat	дитина військовослужбовця
20	arsenal	арсенал
21	artillery	артилерія

22	assassination	вбивство
23	assault	штурм
24	assault rifle	штурмова гвинтівка
25	ball ammunition	бойові патрони загального призначення
26	basket case	тяжкопоранений
27	barracks	казарми
28	barrel	ствол
29	battalion	батальон
30	battery	батарея
31	battle dress uniform	бойовий мундир
32	battlefield	поле бою
33	battle inoculation	навчання в умовах, максимально наближених до бойових
34	battle-scarred	поранений в бою
35	biological weapons	біологічна зброя
36	Blitzkrieg	бліцкриг
37	block	блок
38	bomber	бомбардувальник
39	boot	новобранець
40	breakout	прорив
41	brigade	бригада
42	bug juice	спиртне
43	bullet	куля
44	bunker	бункер
45	burst	черга (автоматного чи кулеметного вогню)
46	camouflage	камуфляж
47	Central Intelligence	Центральне розвідувальне

	Agency	управління
48	chain gun	автоматична швидкострільна авіаційна гармата (з ланцюговим електроприводом)
49	chamber	набійник
50	chart	схема
51	chopped	вбитий
52	chopper	гвинтокрил
53	civvy	цивільний
54	cluster bomb unit	авіаційна бомбова касета
55	clutter	відбиття від місцевих предметів
56	combatant	боєць
57	combat order	бойовий наказ
58	commander	командир
59	company	рота
60	continuous wave	телеграфний режим роботи
61	control	контроль
62	coordinate	координувати
63	copter	коптер
64	copter-borne	перевезений на вертольотах
65	countdown	зворотний відлік
66	counterattack	контратака
67	damper landing gear unit	демпферна стійка
68	defeat	поразка
69	defence	оборона
70	defend	захищати
71	deployment	розгортання
72	detection equipment	прилад виявлення

73	detector unit	пристрій виявлення
74	dicky leave	самовільне залишення частини
75	dicky run	короткочасне звільнення
76	diesel	дизельний двигун
77	digger	австралійський солдат
78	direction	напрямок
79	dirt	залягти в окопі
80	division	дивізія
81	dog a watch	ділити час вахти з товаришем
82	driver	механік-водій
83	drone	дрон
84	egg	бомба
85	engineer unit	інженерно-саперне формування
86	echelon flank	фланг ешелону
87	echelon front	передня лінія ешелону
88	electronic surveillance	електронне спостереження
89	emergency	надзвичайна ситуація
90	enemy	ворог
91	enemy counterattack	контратака ворога
92	enemy lines	ворожі лінії
93	enemy territory	ворожа територія
94	enforce	примушувати
95	escape	втеча
96	escape route	маршрут втечі
97	evacuation	евакуація
98	execution phase	фаза виконання
99	fallback position	позиція відступу
100	fighter jet	винищувач
101	fire	постріл

102	fire control unit	блок управління вогнем
103	fire support	вогнева підтримка
104	fire unit	вогневий підрозділ
105	flank	фланг
106	flare	піротехнічний сигнал
107	foreign legion	іноземний легіон
108	formation	об'єднання
109	foxhole	заглиблення для приховування
110	fuel system	паливна система
111	garrison	місце розташування військ
112	Geneva Conventions	Женевські конвенції
113	get one	отримати поранення
114	go over the top	йти в атаку
115	Green Beret	Зелений берет (особливий військовий підрозділ)
116	ground control	земельний контроль керування повітряним простором
117	ground forces	сухопутні війська
118	guard	охорона
119	guerilla fighter	партизан
120	guided missile	керована ракета
121	gun	гармата
122	gyroscopic reference unit	гіроскопічний задаючий елемент
123	halt	зупинка
124	harbor	місце зосередження
125	hardpoint	точка опору
126	heat-seeking	з тепловою головкою самонаведення
127	heavy artillery	важка артилерія

128	helicopter	гелікоптер
129	hit	удар
130	hold position	утримувати позиції
131	hostile	ворожий
132	hybrid warfare	гібридна війна
133	infantry	піхота
134	infantry company	рота піхоти
135	infantry platoon	піхотний взвод
136	in-flight refueling	дозаправка в польоті
137	information warfare	інформаційна війна
138	ink	кава
139	intelligence gathering	збір розвідувальної інформації
140	intelligence officer	розвідник
141	interceptor	перехоплювач
142	invasion	вторгнення
143	jamming	перешкоджання
144	Jap	японський солдат
145	Javelin missile	Зенітний ракетний комплекс "Джевелін"
146	jet engine	реактивний двигун
147	kamikaze	камікадзе
148	knockout punch	удар, що вбиває
149	knot	вузол
150	land	робити посадку на будь- яку поверхню
151	landing	посадка
152	landing craft	десантне судно
153	landmine	міна
154	large unit	об'єднання

155	locking block	блок запирання
156	logistic	логістичний
157	logistics	логістика
158	long-range missile	ракета великої дальності
159	loot	лейтенант
160	low visibility	низька видимість
161	main armament	основне озброєння
162	maneuver	маневр
163	mayday	сигнал тривоги, що вказує на негайну потребу в допомозі
164	medevac	медична евакуація
165	missileer	ракетник
166	mortar	обстрілювати з міномета
167	naval	морський
168	naval artillery	морська артилерія
169	Nuclear	ядерний
170	nuclear, biological, chemical	зброя масового ураження
171	officer	командувати
172	operation	операція
173	ordnance	боєприпаси
174	outpost	захисний пункт
175	pard	приятель
176	Pentagon	Пентагон
177	played out	виснажений
178	pneumatic system	пневматична система
179	policy	лінія поведінки
180	pressure distribution unit	розподільник тиску
182	radar	радар

182	rat trap	підводний човен
183	re-entry guidance equipment	апаратура наведення при входженні в щільні пласти атмосфери
184	ROAD	оглядово-штурмовий розвідувальний пристрій
185	Rocketeer	ракетник
186	rotor	ротор
187	RPG-7	РПГ-7
188	sabotage	організовувати диверсію
189	shelling	артобстріл
190	shroud ring	бандаж робочого колеса турбіни
191	special forces	сили спеціального призначення
192	supply chain	процес переміщення та розподілу обладнання та ресурсів
193	tank	танк
194	target-seeking	пошук мішені
195	terror-weapon	терористична зброя
196	UAV (Unmanned Aerial Vehicle)	БПЛА (безпілотний літальний апарат)
197	victory	перемога
198	weapon	зброя
199	windage setting	виставлення горизонтального наведення (прицілу)
200	zebra	сержант